

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Допустити до захисту
Завідувач кафедри обліку та аудиту

_____ Кратт О.А.
(підпис) (прізвище, ініціали)
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ОБЛІК І АУДИТ»

Тема: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту основних засобів на авіаційному підприємстві»

Виконавець: Рубан Анастасія Валдимівна
(П.І.Б. – повністю) (підпис)

Керівник: к.е.н., доцент Костюнік Олена Валеріївна
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові) (підпис)

КИЇВ 2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 Факультет економіки та бізнес-адміністрування
 Кафедра обліку та аудиту
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
 Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку та аудиту

_____ (О.А. Крафт)
 _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
 « ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

Рубан Анастасії Вадимівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту основних засобів на авіаційному підприємстві»
 затверджена наказом по НАУ від «13» жовтня 2020 р. № 1987/ст
2. Термін виконання роботи з 05.10.2020 р. до 27.12.2020 р.
3. Вихідні дані роботи: нормативно-правова база, дані Державного комітету статистики, фінансово-господарська звітність ДП «Одеський Авіаційний Завод» », первинні документи, наказ про облікову політику, статут.
4. Зміст пояснювальної записки: 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АВІАЦІЙНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ. 2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АВІАЦІЙНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ. 3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ. 4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: таблиці, рисунки, діаграми, графіки: 1 лист. Визначення основних засобів; 2 лист. Класифікація основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку; 3 лист. Аналіз майнового стану ДП «ОАЗ»; 4 лист. Показники ефективності використання майна ДП «ОАЗ»; 5 лист. Аналіз ліквідності ДП «ОАЗ»; 6 лист. Характеристика типових форм ОЗ; 7 лист. Типова кореспонденція рахунків ДП «ОАЗ».

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1	Написання та оформлення матеріалів першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	05.10.2020р. - 18.10.2020 р.	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	19.10.2020 р.- 08.11.2020 р.	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	09.11.2020 р.- 22.11.2020 р.	
4	Написання та оформлення матеріалів четвертого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	23.11.2020 р.- 06.12.2020 р.	
5	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну роботу. 4. Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат. 5. Підготовка виступу.	07.12.2020 р.- 13.12.2020 р.	
6	1. Переpletення кваліфікаційної роботи. 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ЕК.	14.12.2020 р.- 22.12.2020 р.	

7. Консультація з окремих розділів:

Розділ	Доцент	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
РОЗДІЛ 1	Доцент, Костюнік Олена Валеріївна		
РОЗДІЛ 2	Доцент, Костюнік Олена Валеріївна		
РОЗДІЛ 3	Доцент, Костюнік Олена Валеріївна		
РОЗДІЛ 4	Доцент, Костюнік Олена Валеріївна		

8. Дата видачі завдання «05» жовтня 2020 р.

Керівник Костюнік Олена Валеріївна

(П.І.Б.)

(підпис)

Завдання прийняв до виконання Рубан Анастасія Вадимівна

(П.І.Б.)

(підпис)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту основних засобів на авіаційному підприємстві»: 114 с., 4 рис., 17 табл., 52 літературних джерел.

Мета роботи: є розробка теоритичних, методичних і практичних рекомендацій з удосконалення з бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту основних засобів.

Об'єктом дослідження: виступають теоритичні та практичні аспекти обліку, аналізу та аудиту основних засобів.

Предметом дослідження: в кваліфікаційній роботі є організація і методика обліку, аналізу та аудиту основних засобів державного підприємства «Одеський Авіаційний Завод».

Методи дослідження: методологічною основою дослідження є системний підхід до розкриття економічної сутності основних засобів та процесу їх відтворення.

Інформаційними джерелами, що були використані під час виконання роботи є: економічна література і періодичні видання, інтернет ресурси, аналітичні дані з різних напрямків діяльності підприємства, програми розвитку підприємства, рішення органів державної влади, а також результати досліджень, виконаних автором.

Практичне значення: в ході дипломної роботи було отримано та оброблено велику кількість інформації про ДП «Одеський Авіаційний Завод», а також була проаналізована виробнича діяльність заводу, виявлені основні проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення та надано пропозиції щодо реалізації системи управління діяльністю підприємства у контексті забезпечення його конкурентоспроможності.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АВІАЦІЙНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	12
1.1 Визначення, оцінка та класифікація основних засобів.....	12
1.2 Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу основних засобів на авіаційному підприємстві.....	20
1.3 Характеристика фінансово-господарської діяльності ДП «Одеський Авіаційний од».....	23
Висновки до розділу 1.....	28
2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АВІАЦІЙНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	29
2.1 Організація обліку основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод».....	29
2.2 Документування господарських операцій з обліку основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод».....	33
2.3 Аналітичний і синтетичний облік основних засобів ДП «Одеський Авіаційний Завод».....	37
2.4 Відображення інформації про основні засоби у звітності ДП «Одеський Авіаційний Завод».....	46
Висновки до розділу 2.....	47
3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	50
3.1 Аналіз фінансового стану на ДП «Одеський Авіаційний Завод»	50
3.2 Методика аналізу ефективності використання основних засобів.....	66
3.3 Аналіз ефективності використання основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод».....	72
Висновки до розділу 3.....	77
4. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ...	79

4.1 Мета, завдання, джерела та етапи проведення аудиту основних засобів.....	79
4.2 Внутрішній аудит основних засобів.....	82
Висновки до розділу 4.....	91
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	88
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	92
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Економіка нашої країни перебуває в розвитку за законами ринку. Ринкова економіка передбачає становлення і розвиток підприємств різних організаційно-правових форм, оснований на різних видах приватної та державної власностей, поява нових засновників - як окремих суб'єктів, так і нових підприємств. Виникає такий вид економічної діяльності, як підприємництво, тобто діяльність, пов'язана з виробництвом і втіленням продукції, виконанням робіт, наданням послуг або ж продажем техніки або товарів, необхідних споживачу.

На сучасному етапі перетворення до ринкових відносин виникає потреба прискореного розвитку виробничої інфраструктури, в тому числі транспорту, літаків та вагонобудування, що забезпечує надійне визнання матеріальних ресурсів.

Тому, зміна економіки до ринкових відносин передбачає поліпшення використання різноманітних елементів виробничо-економічного потенціалу країни. Незбіжність між накопиченим потужним потенціалом і низьким рівнем його використання визначає необхідність реалізації комплексу заходів соціально-економічного, технічного, виробничого характеру.

Зрозуміло, що основною проблемою при цьому є підвищення ефективності використання основних засобів як промисловості в цілому, відповідного підприємства. Це дозволить вирішити складний комплекс суперечливості: прискорити оновлення виробничого апарату і одночасно усунути ресурси для збільшення частки народного споживання.

Таким чином на сьогодні однією із головних проблем економіки України є здолання зниження виробництва на вітчизняних підприємствах та підтримання нормального відтворювального процесу на усіх його сферах. Основним завданням підприємств є підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства в умовах великої нестачі

інвестиційних ресурсів. Найважливішою складовою матеріально-технічної бази є основні засоби.

Від точного та раціонального обліку залежить черговий процес відтворення, оновлення, поповнення та в кінцевому результаті – забезпеченість підприємства конкурентоспроможними, сучасними засобами праці. Розвиток цього напрямку економіки залежить, насамперед, від своєчасного отримання достовірної, надійної та повної обліково-економічної інформації. У зв'язку з цим, зростає роль та значення обліку основних засобів як важливішої функції управління підприємством.

Існуючий порядок організації обліку операцій із основними засобами не дає змогу в повній мірі проводити аналіз ефективності утримання та використання цих активів, оскільки не забезпечує необхідною інформацією систему управління підприємством. Нечіткість нормативно-правового регулювання, численні зміни правової бази сприяли викривляти сутність основних засобів, відсутності взаємозв'язку між фінансовим та податковим обліком, що призвели до неоднозначного сприйняття фахівцями інформації про основні засоби. Вище приведене зумовлює актуальність теми дослідження. Сутність поняття «основні засоби» неодноразово ставали предметом дослідження науковців України та зарубіжних країн.

Незважаючи на значні напрацювання вчених на сьогодні єдності поглядів на категорію «основні засоби», особливості її обліку та контролю не досягнуто. Тому виникає потреба у подальших дослідженнях даного аспекту. Основною метою в кваліфікаційній роботі є систематизація і закріплення теоретичних знань, отриманих у вузі, і ознайомлення з їх практичним застосуванням на підприємствах. А також полягає в тому, щоб вивчити досвід роботи в галузі авіації, ремонту авіаційної техніки, модернізації літаків, сервісного обслуговування, виготовлення запасних частин і навчання персоналу на гідному рівні.

Завданнями дипломної роботи для реалізації поставлених цілей є:

- визначити роль, суть та структуру основних засобів, методи їх оцінки і показники їх використання;
- провести аналіз складу та використання основних засобів на конкретному підприємстві;
- визначити основні напрями покращення використання основних засобів підприємства.
- інформаційна основа дослідження включає бухгалтерську і статистичну звітність підприємства.
- вивчення діяльності підприємства;
- розвиток навичок проведення самостійних досліджень і аналізу практичних матеріалів;
- засвоєння термінологій, методів аналізу і управління, які використовуються на підприємстві;
- набуття досвіду роботи в трудових колективах та вирішення виробничо-економічних питань, планування роботи підприємства;
- закріплення навиків роботи з квартальними та річними звітами, виробничо-фінансовими і перспективними планами, оцінці рівня організації виробництва, праці та управління.

Актуальність теми. Виробнича діяльність підприємства забезпечується не лише за рахунок використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, але й за рахунок основних засобів. Під впливом виробничого процесу і зовнішнього середовища вони зношуються і поступово переносять свою початкову вартість для витрат виробництва протягом нормативного терміну служби. Одним з найважливіших факторів підвищення ефективності виробництва на підприємстві є забезпеченість основними засобами в необхідній кількості та асортименті, а також найбільш повне їх використання.

Сучасна ринкова економіка підштовхує підприємства до впровадження новітньої техніки та технологій, розширює діапазон можливостей щодо використання нових фінансових інструментів та

механізмів. До питань, які вимагають здебільшого дослідження, можна віднести: питання визначення первісної вартості об'єктів основних засобів, отриманих з різних джерел, питання визначення ліквідаційної та переоціненої вартості.

Мета кваліфікаційної роботи. Є розробка теоретичних, методичних і практичних рекомендацій з удосконалення з бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту основних засобів.

Об'єктом дослідження. Виступають теоритичні та практичні питання обліку, аналізу та аудиту основних засобів.

Предметом дослідження. Є методичні засади бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту основних засобів державного підприємства «Одеський Авіаційний Завод».

Наукова новизна кваліфікаційної роботи. Сучасний ринок літальних апаратів супутнього устаткування тільки починає розвивається в Україні, досліджень на дану тематику небагато, особливо щодо можливих варіантів застосування літальних апаратів. В процесі роботи був розроблений ряд теоретичних моделей, які можна застосовувати єдино для різних ринків, звичайно, з урахуванням специфіки ринку та споживачів.

Інформаційна база дослідження. Економічна література і періодичні видання, аналітичні дані з різних напрямків діяльності підприємства, програми розвитку підприємства, рішення органів державної влади, а також результати досліджень, виконаних автором.

Практичне значення одержаних результатів КР. В ході дипломної роботи було отримано та оброблено велику кількість інформації про ДП «Одеський Авіаційний Завод», а також була проаналізована виробнича діяльність заводу, виявлені основні проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення та надано пропозиції щодо реалізації системи управління діяльністю підприємства у контексті забезпечення його конкурентоспроможності.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних завдань: для досягнення мети були поставлені такі задачі наукового-методичного й прикладного характеру.

- розкрити економічну сутність основних засобів, поліпшення процесу управління основними засобами;

- внести поради щодо вдосконалення обліку та аудиту основних засобів;

виробити рекомендації щодо:

- поліпшення методики обліку та руху основних засобів;

- методики внутрішнього аудиту та аналізу основних засобів.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АВІАЦІЙНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Визначення, оцінка та класифікація основних засобів

Основні засоби відіграють значну роль у виробничому процесі підприємства. Від того, які засоби праці експлуатуються, в якому вони стані і якого рівня технічного розвитку вони відповідають, від цього залежить результат діяльності підприємства і його рівень. Вагається, що основні засоби є частиною всіх засобів виробництва, тобто засобами праці, за допомогою яких у виробничому процесі робітник може вплинути на предмет праці, змінюючи його для певної мети. Відмінність коштів праці від предмета праці складається, перш за все, в тому, що вони неодноразово беруть участь у процесі виробництва, та зберігають свою початкову і речову форму, поступово зношуються і частинами переносять свою вартість на виготовлений продукт. Зазначимо, що в науковій літературі та на практиці разом з поняттям «основні засоби» економісти застосовують такі поняття, як «основний капітал» і «основні фонди».

Основні засоби застосовується майже у всіх видах діяльності підприємства і являє собою особливу частину власності підприємства, що використовується як засоби праці у виробництві продукції (робіт, послуг) або довгостроковому задоволенні потреб управління підприємством. Процедури розкриття інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи у фінансовій звітності регулюються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [37].

Згідно з ПСБО 7, основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк

корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [37].

Крім того визначення основних засобів наведено в Податковому кодексі України. Відповідно до пп. 14.1.138 Податковий Кодекс України: «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 грн, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 грн і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких із дати введення в експлуатацію становить понад один рік [36].

Відповідно до МСБО 16, основні засоби - це матеріальні об'єкти, що їх утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду [27].

Головними визначеннями характеристик основних засобів в податковому та бухгалтерському обліках є:

1. Матеріальність. У податковому та бухгалтерському обліках основні засоби можуть вважатися тільки матеріальні активи.

2. Очікуваний строк корисного використання (експлуатації). До основних засобів, як в бухгалтерському так і в податковому обліках відносять матеріальний актив, строк корисного використання, якого з дати введення в експлуатацію перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він триваліший за один рік).

3. Господарська діяльність активів. З до податкових основних засобів знеоборотних матеріальних активів потрапляють тільки ті, які підприємство використовує у власному виробництві.

Одиницею обліку основних засобів, є його об'єкт основних засобів .

Відповідно до положення стандарту бухгалтерського обліку 7.

Об'єкт основних засобів – це:

- окремий конструктивно відокремлений предмет, що призначений для виконання певних самостійних функцій;

- їх оцінка може бути достовірно визначена.

- закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього;

- інший актив, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством;

- відокремлений комплекс конструктивно об'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, внаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно [10, с.56, 33].

Зміст основних засобів, в бухгалтерському обліку, характеризується критеріями їх визнання активами підприємства:

- існує можливість одержання майбутньої економічної вигоди;

Існують ще такі критерії визначення основних засобів:

- термін корисного використання (більше року або операційного циклу, якщо він довший за рік).

- призначення (утримуються з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій);

- матеріальність (мають матеріальну форму).

Додатковим критерієм визнання є критерій вартості, який використовується при виділенні тільки однієї групи основних засобів: малоцінних необоротних матеріальних активів. Можливість контролю основних засобів підприємством являється наступною умовою визнання. До головних вимог, щодо контролю основних засобів відносять:

- об'єкт, який використовується у господарській діяльності, приносить економічну вигоду;

- підприємство обмежує доступ інших осіб до одержання економічних вигод від використання даного об'єкта.

- підприємство приймає на себе ризики, пов'язані з використанням об'єкта, що можуть відрізнятись в залежності від способу надходження і призначення основних засобів;

Варто зазначити ще одну умову для визнання в бухгалтерському обліку основні засоби, а саме - підконтрольність. Адже згідно з п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи - це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання котрих, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому. Тому, підприємство може контролювати актив лише в разі володіння правами на отримання майбутніх економічних вигід від його використання та здатності обмежувати доступ інших суб'єктів господарювання до таких економічних благ. Як правило, контроль супроводжується наявністю права власності [36].

Рисунок 1.1 – Визначення основних засобів

Джерело: розроблене автором на основі джерела [7]

Важливі критерії малоцінності у п. 5.2 П(С)БО 7 зазначено: підприємства можуть самостійно встановлювати вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів (далі - МНМА). Опосередковано на це вказують п. 2.1 й абзац. 1 п. 2.6 р. II Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 (далі Метод рекомендації № 635) [36].

Тому, підприємство може самостійно встановлювати критерій малоцінності. Та всі активи, вартість яких нижче зазначених критерій, які використовуються довше одного року, у бухгалтерському обліку потрапляють до лав МНМА. Своєю чергою, такі активи, які використовуються більш ніж рік і вартість яких вище критерію малоцінності, у бухгалтерському обліку визнаються основні засоби. Таку вартісну планку для цілей бухобліку підприємство встановлює зазвичай у наказі про облікову політику.

Основні засоби різноманітні за своїм натурально-предметним складом, функціональним призначенням залежно від ролі, яку вони відіграють у господарській діяльності, рівня використання, та іншими, не менш важливими критеріями (ознаками). Про це, зокрема, свідчить наявність великої кількості класифікаційних груп основних засобів.

Вимоги до класифікації основних засобів для цілей бухгалтерського обліку на підприємствах України визначені у пункті 5 П(С)БО 7 «Основні засоби». Крім того, класифікація основних засобів для цілей обліку з метою оподаткування прибутку підприємств подана у пункті 145.1 статті 145 ПКУ.

Бухгалтерській класифікації основних засобів передують два рівня їх ідентифікації. Перший рівень ідентифікації основних засобів – це віднесення до їх складу матеріальних активів підприємства за встановленими згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» критеріями із запропонованими уточненнями.

Другим рівнем чинного підходу до ідентифікації основних засобів є їх поділ на дві групи – основні засоби й інші необоротні матеріальні активи. Відмінності в бухгалтерському обліку цих груп практично відсутні, окрім

бібліотечних фондів та малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) у частині нарахування амортизації.

Головним завданням класифікації основних засобів є їх поділ на підгрупи. Об'єкти основних засобів згруповані за функціональною ознакою. Що стосується інших необоротних матеріальних активів, то ці об'єкти класифіковані за двома ознаками: за вартісною виділено тільки МНМА, а за функціональною – усі інші.

Податкова класифікація об'єктів ОЗ максимально наближена до їх класифікації в бухгалтерському обліку. Так, відповідно до п.п. 138.3.3 ПКУ ОЗ та інші необоротні матеріальні активи класифікуються за 16 групами. А всередині кожної із цих груп ведеться пооб'єктний облік матеріальних цінностей [36].

Враховуючи це, для класифікації ОЗ потрібно орієнтуватися передусім на П(С)БО7, ПКУ, а також профільні нормативні акти. А різного роду класифікатори слід застосовувати як загальний орієнтир за умови, що їх положення не суперечать чинному законодавству. Детальну інформацію про класифікацію основних засобів та інших необоротних матеріальних активів у бухгалтерському і податковому обліку для зручності можна представити в табл. 1.1.

У бухобліку поділу не існує на ОЗ та не ОЗ. Незалежно від того, де задіяно необоротний матеріальний актив (у виробництві чи постачанні товарів, наданні послуг, для здавання в оренду чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій), у системі П(С)БО його за визначенням вважають основні засоби й амортизують. Тобто використання в господарстві не є визначальним фактором бухгалтерської класифікації необоротного матеріального активу як основні засоби [28].

Таблиця 1.1 – Класифікація основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку

⊕

Субрахунок бухгалтерського обліку	Номер групи згідно з ПКУ	Найменування групи згідно з ПКУ
1	2	3
Основні засоби		
101 Земельні ділянки	1	Земельні ділянки (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи не встановлено)
102 Капітальні витрати на поліпшення земель	2	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 15 років)
103 Будівлі та споруди	3	Будівлі (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 20 років)
103 Будівлі та споруди	3	Споруди (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 15 років)
103 Будівлі та споруди	3	Передавальні пристрої (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 10 років)
104 Машини та обладнання	4	Машини та обладнання (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 5 років) електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичної обробки інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 грн. (потрібно розуміти 6000 грн.)(мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 2 роки)

Кінець таблиці 1.1

1	2	3
105 Транспортні засоби	5	Транспортні засоби (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 5 років)
106 Інструменти, прилади та інвентар	6	Інструменти, прилади, інвентар(меблі) (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 4 роки)
107 Тварини	7	Тварини (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 6 років)
108 Багаторічні насадження	8	Багаторічні насадження (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 10 років)
109 Інші основні засоби	9	Інші основні засоби (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 12 років)
111 Бібліотечні фонди	10	Бібліотечні фонди, заощадження Національного архівного фонду України (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи не встановлено)
112 Малоцінні необоротні матеріальні активи	11	Малоцінні необоротні матеріальні активи (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи не встановлено)
113 Тимчасові (нетитульні) споруди	12	Тимчасові (нетитульні) споруди (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 5 років)
114 Природні ресурси	13	Природні ресурси (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи не встановлено)
115 Інвентарна тара	14	Інвентарна тара (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 6 років)
116 Предмети прокату	15	Предмети прокату (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 5 років)
117 Інші необоротні матеріальні активи	-	-
16 Довгострокові біологічні активи	16	Довгострокові біологічні активи (ДБА) (мінімально допустимий строк корисного використання для об'єктів цієї групи — 7 років)
100 Інвестиційна нерухомість	-	-

Джерело: розроблене автором на основі джерела [7]

Де що інший підхід до цього питання демонструє міжнародна практика. Так, за визначенням із § 6 МСБО16 «Основні засоби» до основних засобів потрапляють лише необоротні матеріальні активи, які «утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей». Можно побачити, у ньому не знайшлося місця для соціально-культурної функції. Тому якщо матеріальний об'єкт придбано саме для цього, його, по суті, не можна відобразити в МСФЗ-звітності серед основних засобів. В такому разі якщо підприємство може продемонструвати ймовірність надходження майбутніх економічних вигід від такого об'єкта, його доведеться визнати в складі необоротних активів.

1.2 Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу основних засобів на авіаційному підприємстві

Огляд нормативних актів та спеціальної літератури дав можливість глибше ознайомитися з особливостями становлення та розвитку обліку та аудиту в Україні, порівняти національні та міжнародні стандарти, порівняти нормативні акти за обсягами їх впливу та перевірити на відсутність суперечностей між ними, визначити межі дії нормативних актів, вимоги та інші особливості необхідні для написання роботи.

Найважливішим джерелом інформації для здійснення управління на підприємствах різних форм власності є нормативно-правова база, яка призначена поєднувати всі інформаційні потоки, що забезпечують створення сприятливих умов господарювання.

Нормативно-правові акти України, які пов'язані з бухгалтерським обліком, аналізом та аудитом наявності та використання основних засобів,

перебувають під постійною увагою як вчених-економістів, так й практиків (керівників, головних бухгалтерів підприємств, організацій).

Перелік нормативно-правової бази з обліку, аналізу і аудиту наявності та використання основних засобів.

1. Господарський кодекс України ВРУ № 436-IV від 13.01.2003 р. Визначає основні засади господарювання в Україні та регламентує економічні відносини, що виникають в процесі організації та здійснення господарської діяльності [10].

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Регулює відносини, що виникають у сфері оподаткування, особливо, визначаючи перелік податків та зборів, що адмініструються в Україні, та процедури їх управління [33].

3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» №996-XIV від 16.07.99 р. Встановлює єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності в Україні для підприємств і організацій всіх форм власності [40].

4. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 року №3125-XII [30]. Встановлює правову основу для аудиторської діяльності в Україні з метою створення незалежної системи фінансового контролю для захисту інтересів власників.

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 [36].

Визначаються мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів.

6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій №291, від 30.11.99 р. Встановлює перелік рахунків і схеми реєстрації та групування на них фактів фінансово-господарської діяльності (кореспонденція рахунків) у бухгалтерському обліку [35].

7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій №291 від 30.11.99 р. [43]. Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації.

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». МФУ №92 від 27.02.2000 р. [36].

Визначає методи формування в бухгалтерському обліку, інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції, а також методологічні принципи розкриття даної інформації про них у фінансовій звітності.

9. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. МФУ від 24.05.1995 р. №88 [34].

Встановлює порядок відображення та зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами.

10. МСБО 16 «Основні засоби». Метою є визначення облікового підходу до основних засобів, щоб користувачі фінансової звітності могли розуміти інформацію про інвестиції суб'єкта господарювання в його основні засоби та зміни в таких інвестиціях [7].

Таким чином, для правомірної та ефективної діяльності на підприємстві в Україні необхідно детально розглядати вище перераховані нормативно - правові документи, тому що, від правильної організації фінансово-господарської діяльності, ведення обліку, здійснення аналізу використання основних засобів залежать результати діяльності та існування підприємства.

1.3 Характеристика фінансово-господарської діяльності ДП «Одеський Авіаційний Завод»

Повне найменування підприємства: Державне підприємство «Одеський Авіаційний Завод».

Скорочене фірмове найменування: ДП «ОАЗ».

Державне підприємство «Одеський Авіаційний Завод» одне з найстаріших авіаційних підприємств не тільки в Україні і країнах СНД, але й серед підприємств авіаційної промисловості Європи, яке реалізує повний цикл, ремонту та модернізації літаків, ремонту та модернізації повітряних і космічних літальних апаратів, запчастин та обладнання, навчання персоналу та ремонт агрегатів.

Регулювання, контроль та координація діяльності підприємства здійснюються концерном як уповноваженим суб'єктом господарювання з управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі.

У своїй діяльності підприємство керується Конституцією та Законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Концерну, нормативно-правовими, які видаються міністерствами, іншими органами влади, а також цим Статутом.

Матеріально-фінансовою основою діяльності підприємства є статутний капітал, який обліковується на балансі підприємства.

Статутний капітал підприємства становить 6 771 638 грн.

(шість мільйонів сімсот сімдесят одна тисяча шістьсот тридцять вісім гривень).

Рішення про зміну (збільшення, зменшення), розміру статутного капіталу підприємства приймається концерном з урахуванням відомостей річної бухгалтерської звітності підприємства.

Зміни, що вносяться до статуту підприємства у зв'язку із зміною (збільшенням, зменшенням), розміру статутного капіталу, підлягають державній реєстрації.

Підприємство створює зарахунок прибутку спеціальні (цільові) фонди, призначені для покриття витрат, пов'язаних з його діяльністю: амортизаційний фонд; фонд споживання (оплати праці); резервний фонд; фонд науково-технічного розвитку; фонд матеріального заохочення; фонд соціального захисту працівників підприємства; представницький фонд.

Амортизаційний фонд створюється за рахунок амортизаційних відрахувань і призначається для відтворення основних фондів (устаткування, машин, будівель тощо), які в процесі виробництва піддаються фізичному та моральному зносу, через що втрачають частину споживчої вартості.

Фонд розвитку виробництва створюється за рахунок коштів відрахувань від чистого прибутку в порядку, передбаченому законодавством. Кошти фонду використовуються для розвитку матеріально-технічної бази підприємства.

Спрямування коштів фонду визначається кошторисом [32].

Фонд споживання (оплати праці) створюється в розмірах, які визначаються згідно з законодавством.

Резервний фонд підприємства створюється у розмірі визначеному затвердженим фінансовим планом, і призначений для покриття витрат, які пов'язані з відшкодування збитків, та позапланових витрат.

Джерелом формування фінансових ресурсів підприємства є прибуток (дохід), амортизаційні відрахування, кошти, одержані від продажу цінних паперів, безоплатні внески членів трудового колективу, підприємств, організацій, громадян та інші знаходження (включаючи централізовані капітальні вкладення та кредити).

Використання фондів здійснюється відповідно до фінансового плану підприємства.

Підприємство утворено з метою одержання прибутку шляхом здійснення систематичної наукової-дослідної, дослідно-конструкторської, виробничої, торговельної та іншої господарської діяльності.

Основними видами діяльності ДП «Одеський Авіаційний Завод» за КВЕД

30.30 Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування

16.24 Виробництво дерев'яної тари

22.19 Виробництво інших гумових виробів

25.62 Механічнеоброблення металевих виробів

45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів

85.42 Вища освіта

51.10 Пасажирський авіаційний транспорт

52.23 Допоміжне обслуговування авіаційного транспорту

33.14 Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування

33.16 Ремонт і технічне обслуговування повітряних і космічних літальних апаратів

Основним показником фінансових результатів господарської діяльності підприємства є прибуток [32].

Прибуток підприємства формується за рахунок надходжень від провадження господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат, витрат на оплату праці, сплати відсотків за кредитами банків, сплати передбачених законодавством податків та інших платежів до бюджету, відрахувань до цільових та інших фондів, залишається у повному його розпорядженні та використовується відповідно до законодавства.

Прибуток підприємства визначається шляхом зменшення суми валого доходу підприємства за певний період на суму валових витрат та амортизаційних відрахувань.

Розподіл прибутку підприємства здійснюється відповідно до затвердженого плану підприємства з урахуванням вимог господарського кодексу України та інших законів України.

У фінансовому плані підприємства зітверджуються суми коштів, які спрямовані державі як власнику і зараховуються до державного бюджету.

Складення, затвердження та контроль за виконання фінансового плану підприємства здійснюється в установленому законодавчому порядку та нормативу, визначених законодавством.

Аудит фінансової діяльності підприємства здійснюється згідно із законодавством [4].

Відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами в усіх сферах господарської діяльності здійснюється на основі договорів.

Підприємство з метою одержання прибутку провадить зовнішню економічну діяльність згідно із законодавством.

Сфера діяльності, якою займається підприємство є ремонт літаків МіГ-21 (всіх модифікацій), МіГ-23, МіГ-27, Л-39; модернізацію літаків МіГ-21 і Л-39; Як- 52; ремонт авіаційних апаратів різних марок та їх агрегатів; ремонт за технічним станом; проведення технічного обслуговування на базі замовника; обладнання літаючих госпіталів і салонів підвищеної комфортності для літаків транспортної авіації та вертольотів; ремонт агрегатів літаків МіГ-29, Ан-12, Ан-24, Ан-26 і Як-40; виготовлення всіх видів гумотехнічних виробів, що працюють в середовищі авіаційного палива та мастил для будь-яких видів авіатехніки; виготовлення будь-яких елементів засклення з органічного орієнтованого і не орієнтованого скла на будь-які типи авіаційної техніки.

Таким чином, метою діяльності ДП «Одеський Авіаційний Завод» є розширення ринку товарів і послуг та отримання прибутку. Призначення нової Лабораторії – дослідження технічного стану літаків та вертольотів, їхніх двигунів і складових частин в авіаційних підрозділах Повітряних Сил на

авіаційних ремонтних заводах для визначення можливості продовження їхнього життєвого циклу [32].

Тому для забезпечення і зміцнення конкурентних позицій нашого підприємства на світовому ринку виконується цілий комплекс організаційних, кадрових, виробничих і інших заходів, застосовується високотехнологічне обладнання і високотехнологічні виробничі процеси, забезпечується світовий рівень системи якості.

Висновки до розділу 1

Отже, адміністративні необоротні активи такі, які (офіси, офісне обладнання, меблі, службові автомобілі, які обслуговують адміністративний персонал) безпосередньо не приносять доходу. Однак всі вони обслуговують та забезпечують діяльність підприємства, метою якої є отримання доходу, а отже - мають господарську спрямованість. Це стосується, ще об'єктів, які безпосередньо не збільшують доходу від будь-якого окремо існуючого об'єкта основних засобів, але можуть бути потрібними для отримання доходів від решти активів підприємства.

Як результат, необоротні матеріальні активи, які не використовуються в господарській діяльності платника податку, називають невиробничими основними засобами (пп. 138.3.2 ПКУ). Такі об'єкти не вважають основними засобами, як результат, витрати на їх придбання (створення) у податковому обліку не амортизують. Прикладом невиробничих основних засобів є необоротні матеріальні активи, які підприємство здобуває винятково для задоволення особистих потреб своїх працівників або, засновників.

Теоритичні дослідження положень та діючої практики організації обліку основних засобів в умовах трансформації бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів дозволить визначити деякі проблеми, що зупиняють процес управління виробництвом та зменшують ефективність використання

основних засобів та методики їх відображення в бухгалтерському та податковому обліку, відсутність сталої визначеності складу основних засобів.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА АВІАЦІЙНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Організація обліку основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод»

Успішне ведення бухгалтерського обліку на підприємстві можливо при правильній її організації. Організація бухгалтерського обліку основних засобів це система умов та елементів побудови облікового процесу для отримання достовірної та своєчасної інформації щодо основних засобів.

Головними завданнями з організації обліку є:

- безпомилкове документальне оформлення;
- своєчасне відображення в регістрах;
- перевірка за зберіганням основних засобів;
- контроль за витратами на ремонт та модернізацію основних засобів;
- вірне обчислення та відображення в обліку сум амортизації;
- отримання достовірних даних щодо документального обґрунтування наявності та руху основних засобів за місцями їх експлуатації;
- виявлення результатів від інвентаризації об'єктів основних засобів або іншого їх вибуття.

Облікова політика підприємства визначає процеси організації обліку основних засобів. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що застосовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Отже це вибір певних і конкретних методик, форм і техніки ведення бухгалтерського обліку самим підприємством, виходячи з чинних нормативних актів та особливостей діяльності підприємства.

Основним завданням облікової політики є забезпечення власників підприємства і користувачів достовірною інформацією про його стан та результати господарської діяльності.

Робочий план рахунків являє собою одну із складових наказу про облікову політику підприємства. Таким чином він гарантує таку організацію бухгалтерського обліку, що облікові реєстри ведуться систематизованим способом, дані рахунків гарантують повною мірою складання фінансових звітів, а також дані можна використовувати для управлінських потреб підприємства. В ньому передбачені всі необхідні рахунки для обліку операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємств.

У своїй діяльності бухгалтерія ДП «Одеський Авіаційний Завод» керується Положенням про бухгалтерську службу, обліковою політикою підприємства та посадовими інструкціями.

При розробленні плану організації документування господарських операцій, спочатку, складають перелік операцій, по яких необхідно складати документи на даному підприємстві, потім визначають, за якими документами будуть оформлюватися данні операції, кількість примірників та їх призначення, а також порядок складання окремого документа. Велике значення приділяють правильному веденню документообігу.

Під терміном «документообіг» розуміють правильно організовану систему перевірки та обробки первинних документів в бухгалтерському обліку від моменту їх створення до передачі в архів.

Облік основних засобів повинен бути організований на всіх етапах їх руху схематично це можна зробити так (рис. 2.1).

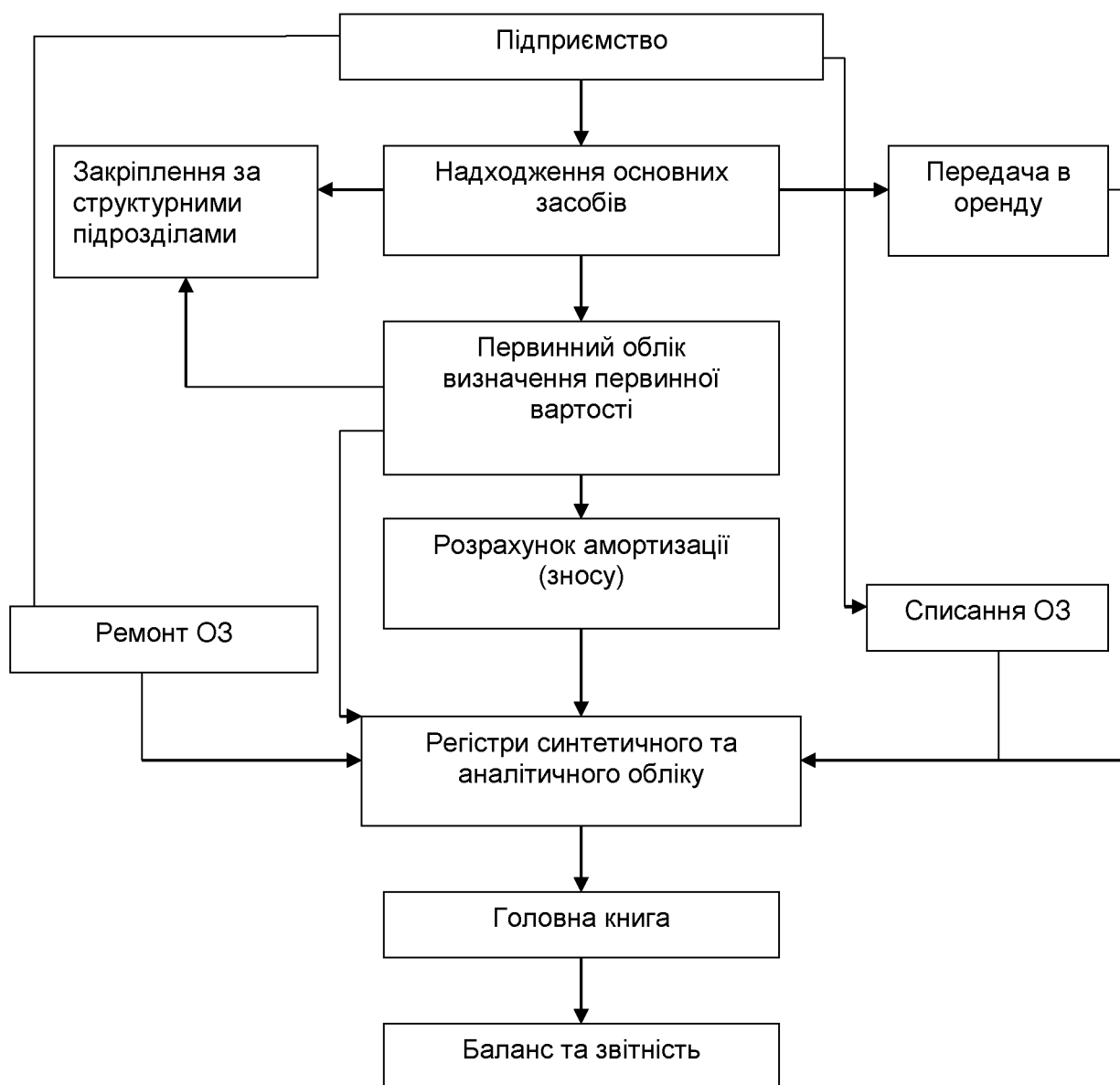

Рисунок 2.1 – Схема організації обліку основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод»

Джерело: розроблене автором на основі джерела [7]

На ДП «Одеський Авіаційний Завод» необхідною складовою організації бухгалтерського обліку є впровадження механізму управління документообігом, що забезпечить:

- стабільність роботи бухгалтерії;
- чіткість руху та оперативність обробки документів;

- вчасність прийняття управлінських рішень.

Схему документообігу по надходженню об'єкта основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод» можна представити у вигляді, що наведено на рис.2.2.

Рисунок 2.2 – Послідовність документообігу при надходженні на ДП «Одеський Авіаційний Завод» об'єкту основних засобів

Джерело: розроблене автором на основі джерела [5]

Оформлення первинних документів, передачі їх здійснюються відповідно до затвердженого на ДП «Одеський Авіаційний Завод» графіку документообігу.

Графік регламентує строки складання, подання та обробки первинних документів; визначає перелік документів, час їх просування та обробки, посадових осіб, відповідальних за складання документів, порядок передачі документів по інстанціях для обробки, строк надходження документів до бухгалтерії від комірників, майстрів та ін., термін обробки і проходження документів всередині облікового відділу і завершення всіх робіт за звітний період до складання бухгалтерського балансу та звітності .

На підприємстві ДП «Одеський Авіаційний Завод», на великі об'єкти основних засобів відділ головного механіка складають паспорти. У них дається технічний опис об'єкта основного засобу, зазначається час введення їх в експлуатацію, час і вартість проведених ремонтів.

Таким чином з урахуванням специфічних особливостей основних засобів організацію обліку необхідно спрямувати на реалізацію таких завдань:

- документальне оформлення прав власності на основні засоби;
- документальне оформлення операцій з придбання, списання, продажу або передавання;
- нарахування амортизації відповідно до нормативних документів;
- збереження основних засобів як стратегічної частини приватної власності та у унеможливлення крадіжок, розбирання, руйнування об'єктів у процесі їх використання та експлуатації;
- управління основними засобами з метою максимально ефективного їх використання у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства;
- виявлення економічних та юридичних наслідків господарських операцій з придбання, реконструкції, модернізації об'єктів або їх ліквідації.

2.2 Документування господарських операцій з обліку основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод»

Операції, що пов'язані з рухом основних засобів, оформляються відповідними первинними документами. Дані документи забезпечують правильність і своєчасність обліку.

Надходження основних засобів на підприємство відбувається в наслідок їх придбання, безкоштовного отримання, внесків від засновників та виявлення надлишків під час інвентаризації.

Основні засоби вибувають з підприємства внаслідок реалізації, ліквідації, безоплатної передачі їх іншим підприємствам.

Порядок документального оформлення основних засобів наведено на рис. 2.3.

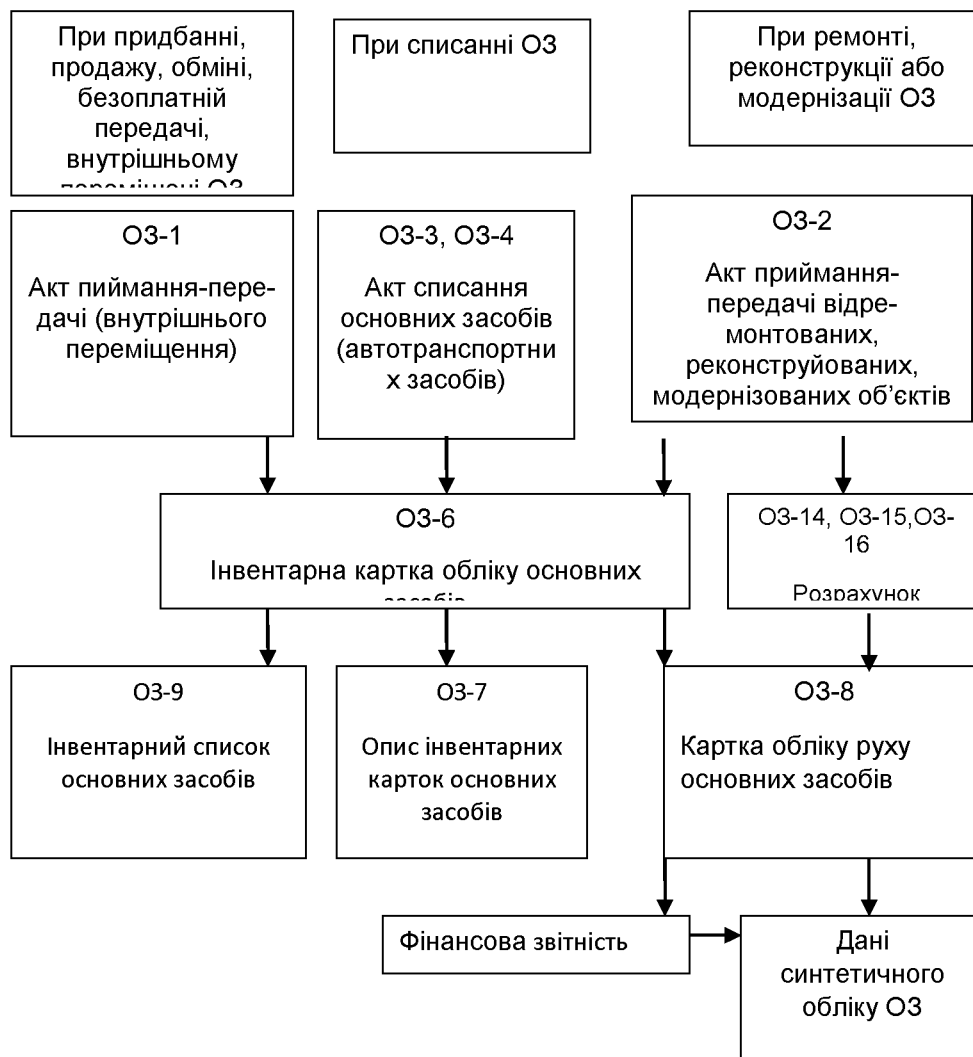

Рисунок 2.3 – Схема документального оформлення обліку основних засобів

Джерело: розроблене автором на основі джерела [9]

До бухгалтерських документів встановлюють такі основні вимоги, як: наявність обов'язкових і спеціальних реквізитів; забезпечення контролю за господарськими фактами під час складання звітних даних; зручність обробки, чіткість, компактність та ін. При складанні документів велике значення має наявність технічних засобів, обчислювальних машин, методик сприйняття первинних даних (ручним, машинним, автоматичним способами тощо).

Крім того, інформація, що відображується на цих документах, має бути правдивою, об'єктивною, достовірною, своєчасною, присвяченою економіко-правовим відносинам господарства з оточуючими його (навколишніми)

господарствами – суб'єктами господарювання. Така інформація повинна містити дані про майновий, грошовий і фінансовий стан господарства, про господарські процеси – витрати, доходи та результати діяльності, про розрахунки господарського характеру з іншими учасниками виробничих та суспільних відносин на підставі даних минулих років, які сформувалися на ринку.

Затверджені форми первинних документів з обліку основних засобів забезпечують фіксацію усіх можливих операцій з даними об'єктами [19, с.43].

Первинні документи, як правило складають на бланках типових і спеціалізованих форм, затверджених в установленому порядку. Також на підприємствах передбачається складання первинних документів з використанням самостійно виготовлених бланків, якщо такі бланки не мають статусу бланків суворого обліку.

Але самостійно виготовлені бланки повинні мати обов'язкові реквізити типових або спеціалізованих форм.

В даний час бухгалтерський облік об'єктів основних засобів ведеться із застосуванням типових форм первинного обліку, які наведені в табл. 2.1

Таблиця 2.1 – Типові форми первинних документів з обліку основних засобів

Шифр	Назва
Основні засоби	
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗ-2	Акт прийманняздачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів
ОЗ-5	Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток по обліку основних засобів
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів (за місцем їх знаходження, експлуатації)
ОЗ-14	Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)
ОЗ-15	Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)
ОЗ-16	Розрахунок амортизації по автотранспорту

Первинний облік великої кількості об'єктів основних засобів здійснюється за місцем їх експлуатації за допомогою оформлення інвентарного списку.

Інвентарний список складається в місцях знаходження об'єктів. Для пооб'єктного обліку первинний облік ведеться у розрізі матеріально-відповідальних осіб, при цьому дані пооб'єктного обліку повинні бути тотожними записам у інвентарних картках, які ведуться у бухгалтерії.

Перед внесення первинних документів в відповідні регістри обліку їх обов'язково перевіряють працівники бухгалтерії за формою і змістом. А саме перевіряють наявність обов'язкових реквізитів і зміст господарської операції та здійснюють математичну перевірку відповідних показників.

В методичних рекомендаціях з бухгалтерському обліку основних засобів, затверджених наказом Міністерства фінансів України № 561 від 30 вересня 2003 року зазначається: «якщо один об'єкт основних засобів складається з частин (компонентів), які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визначатися у бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів» [28].

Згідно з вище наведеним, підприємство може робити вибір у межах, встановлених ПСБО 7, враховуючи наступні обставини:

- 1) з'ясувати, чи є можливе самостійне функціонування об'єкту основних засобів при найбільш можливому його відокремленні від інших об'єктів;
- 2) встановити, чи можливо розділити об'єкт з точки зору його функціонування в процесі виробництва, чи це зробити неможливо;
- 3) дозволити прийняття за інвентарний об'єкт партії масово однорідного обладнання.

Отже, на етапі первинного обліку основним видом носіїв облікової інформації є документ (доказ).

Крім того, інформація, що відображується в первинних документах, повинна бути правдивою, об'єктивною, достовірною, своєчасною, присвяченою економіко-правовим відносинам підприємства з оточуючими його суб'єктами господарювання.

2.3 Аналітичний і синтетичний облік основних засобів ДП «Одеський Авіаційний завод»

Відповідно до Плану рахунків на ДП «Одеський Авіаційний Завод» облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби».

За дебітом рахунку 10 «Основні засоби» відображають:

- надходження (придбаних, створених, безкоштовно отриманих) основних засобів, зарахованих на баланс підприємства;
- суми витрат, пов'язані з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудування, дообладнування, реконструкція і інше), що приводять до збільшення майбутніх економічних переваг, спочатку очікуваних від використання обсягу;
- суму дооцінки вартості об'єкта основних засобів.

За кредитом рахунку 10 «Основні засоби» відображають вибуття основних засобів у результаті реалізації, ліквідації, безкоштовної передачі іншим підприємствам; частковій ліквідації; суму уцінки вартості основних засобів.

На рисунку 2.4 відображено різні варіанти господарських операцій з обліку основних засобів на підприємстві.

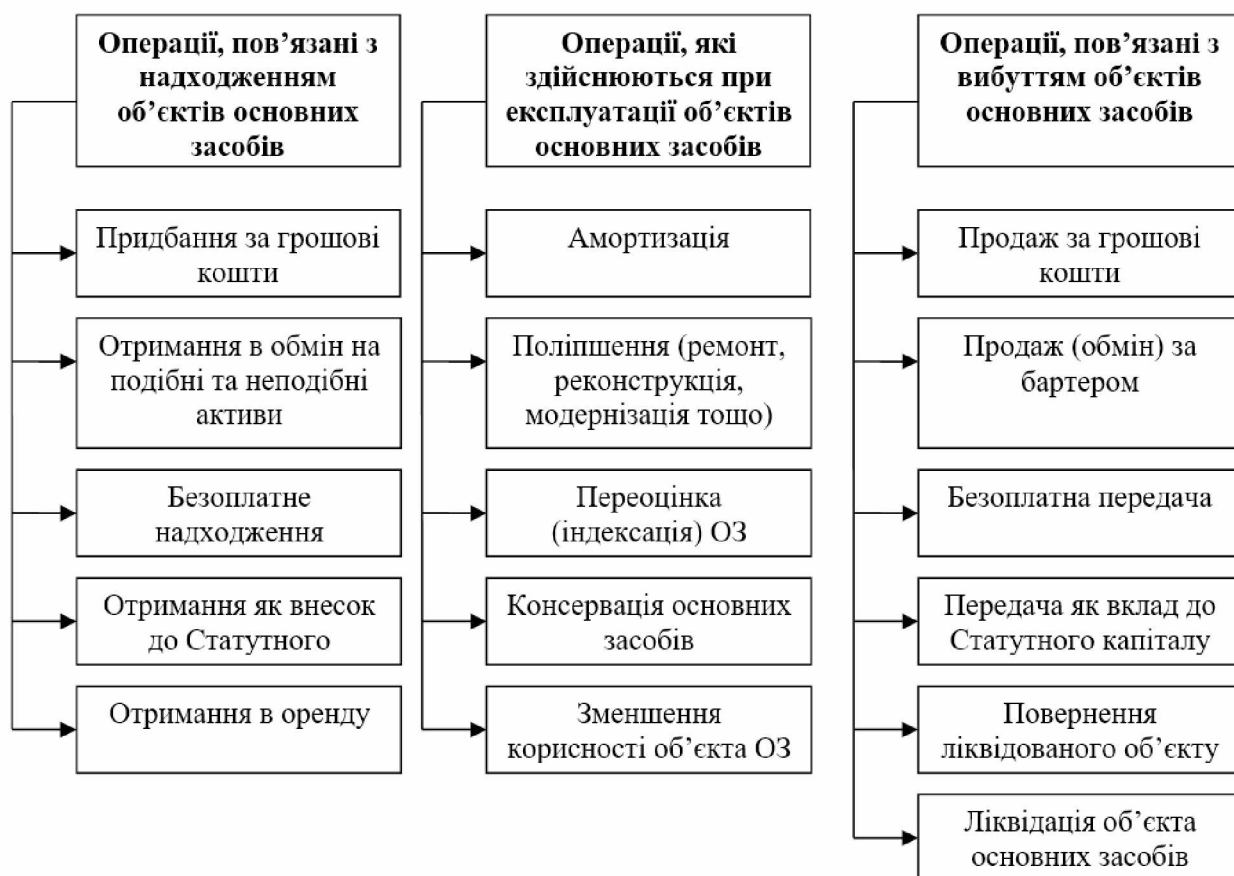

Рисунок 2.4 – Господарські операції з обліку основних засобів

Джерело: розроблене автором на основі джерела [8]

Основні засоби надходять на підприємство в результаті різноманітних господарчих операцій. Якщо такі операції згрупувати, то виділяють декілька шляхів надходження основних засобів, а саме:

-придбання як нових, так і тих, що були в експлуатації основних засобів за грошові кошти;

-самостійне виготовлення основних засобів або виготовлення їх за договором сторонньою організацією;

-отримання основних засобів безкоштовно (безоплатно);

-отримання основних засобів у якості внеску до уставного капіталу засновників (учасників);

-отримання основних засобів в результаті бартерної операції.

Придбання основних засобів за кошти відбувається за наявності двох умов:

перша подія - отримання об'єкта (табл. 2.2);

перша подія - перерахування авансу постачальником (табл. 2.3).

Таблиця 2.2 – Типові проводки: перша подія - отримання об'єкта основних засобів

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Отримано об'єкт основних засобів від постачальника	152	631
2.	Відображено суму ПДВ в складі об'єкта основних засобів	641	631
3.	Сплачено постачальнику за об'єкт основних засобів	631	311
4.	Відображено вартість транспортних та монтажних послуг	152	685
5.	Відображено суму ПДВ в складі транспортних та монтажних послуг	641	685
6.	Сплачено постачальнику за транспортні та монтажні послуги	685	311
7.	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10	152

Джерело: розроблене автором на основі джерела [10]

Таблиця 2.3 – Перша подія – перерахування авансу постачальнику

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Перераховано аванс постачальником	371	311
2.	Відображено виникнення податкового кредиту з ПДВ	641	644
3.	Отримано об'єкт основних засобів	152	631
4.	Відображено суму ПДВ в складі об'єкта основних засобів	644	631
5.	Проведено взаємозалік заборгованостей	631	371
6.	Відображено вартість транспортних та монтажних послуг	152	685
7.	Відображено суму ПДВ в складі транспортних та монтажних послуг	641	685
8.	Сплачено постачальнику за транспортні та монтажні послуги	685	311
9.	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10	152

Джерело: розроблене автором на основі джерела [10]

Операції, пов'язані зі спорудженням нерухомих об'єктів, відносяться до капітальних інвестицій.

Роботи з будівництва нових і реконструкції старих будинків і споруд, об'єктів виробничого і невиробничого призначення ведуться за допомогою двох форм, що прийнято називати способами:

- підрядний спосіб капітального будівництва;
- господарський спосіб капітального будівництва.

Підрядний спосіб ведеться на підставі договорів підряду, укладених між замовником і підрядчиком.

Господарський спосіб здійснюється власними силами підприємства-забудовника.

При виконанні будівельно-монтажних робіт підрядним способом на субрахунку 151 враховуються витрати на оплату рахунків підрядних організацій відповідно до актів виконаних робіт, при виконанні цих робіт господарським способом - усі витрати, фактично зроблені забудовником. Відповідно до встановленого порядку датою введення в експлуатацію об'єкта будівництва вважається дата підписання Акту приймальною комісією.

На підставі Акту введення об'єкта в експлуатацію по сумі витрат на спорудження об'єкт зараховується на баланс і відбивається на субрахунку 103 «Будинку і споруди».

Як і при придбанні (виготовленні) будь-яких інших об'єктів основних засобів при спорудженні об'єктів капітального будівництва більше не потрібно створення і відображення джерела фінансування. Будівництво об'єктів здійснюється за рахунок будь-яких (оборотних чи необоротних) активів чи підприємства за рахунок позикових коштів.

Перш ніж узяти на облік (зарахувати на баланс) безоплатно отриманий об'єкт основних засобів, його оцінюють за справедливою вартістю.

Відповідно до п. 10 П(С)БО 7, «Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їхньої справедливої вартості на дату одержання» [36].

Як сказано в П(С)БО 19, справедлива вартість — це сума, по якій можна здійснити обмін активами між обізнаними, зацікавленими і незалежними сторонами. Виходить, варто розуміти, що справедлива вартість може прирівнюватися до ринкової. Ринкова вартість активу на момент оприбуткування його на баланс визначається шляхом вивчення ринкових цін на аналогічні об'єкти з тим же рівнем зносу [36].

Безоплатне одержання основних засобів — це одержання об'єктів на безоплатній основі, готових до експлуатації. Отже, в такому випадку використовується рахунок 424 «Безоплатно отримані необоротні активи».

Типові проводки, які використовуються на підприємстві при безоплатному отриманні основних засобів наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Відображення операцій безоплатного придбання основних засобів

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Оприбутковані безоплатно отримані основні засоби	15	424
2	Витрати на перевезення і монтаж, понесені в зв'язку з підготовкою безоплатно отриманого об'єкта до експлуатації, як вартість послуг сторонніх організацій	15	685
3	Нараховано податковий кредит по ПДВ	641	685
4	Сплачено по рахунках сторонніх організацій за надані ними транспортні і монтажні послуги	685	311
5	Готовий до використання об'єкт введений в експлуатацію (зарахований до складу основних засобів) по первісній вартості	10	15

Джерело: розроблене автором на основі джерела [10]

При формуванні статутного капіталу підприємства його учасники (засновники) можуть вносити свою частку не тільки коштами, але і майном. Найчастіше внесене майно є основними засобами.

При отриманні об'єкта основних засобів, як внесок до статутного капіталу його оцінюють за справедливою вартістю (по вартості, погодженої між засновниками).

На підприємстві ДП «Одеський Авіаційний Завод» використовують наступні типові проводки при надходженні основних засобів від засновників. (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Типові проводки при надходженні основних засобів від засновників

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Оголошено статутний капітал	46	40
2.	Отримано об'єкт основних засобів ід засновників	152	46
3.	Відображено вартість транспортних та монтажних послуг	152	685
4.	Відображено суму ПДВ в складі транспортних та монтажних послуг	641	685
5.	Сплачено постачальнику за транспортні та монтажні послуги	685	311
6.	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів	10	152

Джерело: розроблене автором на основі джерела [10]

Відповідно до пункту П (С) БО 7 «Основні засоби» основні засоби можуть вибувати в результаті:

- продажу;
- безоплатної (безкоштовної) передачі;
- ліквідації.

При вибутті основних засобів фінансовий результат визначається залежно від причини вибуття.

В бухгалтерському обліку вибуття основних засобів внаслідок продажу відображається наступними проводками, що наведені в таблиці 2.6

Таблиця 2.6 – Вибуття основних засобів внаслідок продажу

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Перша подія – відвантаження об'єкта основних засобів			
1.	Списано суму нарахованої амортизації на дату вибуття ОЗ	131	10
2.	Переведено об'єкт ОЗ до складу необоротних активів, які утримуються для подальшого продажу	286	10
3.	Відображено собівартість реалізованого об'єкта ОЗ	943	286
4.	Відображено дохід від реалізації об'єкта ОЗ	361	712
5.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	712	641
6.	На поточний рахунок надійшли кошти від покупця	311	361
7.	Списано на фінансовий результат дохід від реалізації об'єкта ОЗ	712	79
8.	Списано на фін. результат витрати пов'язані з реалізацією ОЗ	79	943
Перша подія – оплата об'єкта основних засобів			
1.	Отримано аванс від покупця	311	681
2.	Відображено виникнення податкового зобов'язання з ПДВ	643	641
3.	Списано суму нарахованої амортизації реалізованих об'єктів ОЗ	131	10
4.	Переведено об'єкт основних засобів до складу необоротних активів, які утримуються для подальшого продажу	286	10
5.	Відображено собівартість реалізованих об'єктів ОЗ	943	286
6.	Відображено дохід від реалізації об'єкта ОЗ	361	712
7.	Відображено виникнення податкового зобов'язання з ПДВ	712	643
8.	Проведено взаємозалік заборгованостей	681	361
9.	Списано на фінансовий результат дохід від реалізації об'єкта ОЗ	712	79
10.	Списано на фінансовий результат витрати пов'язані з реалізацією об'єкта ОЗ	79	943

Джерело: розроблене автором на основі джерела [10]

Операція з безкоштовної передачі основних засобів відрізняється від операції реалізації тим, що дохід у результаті такої операції дорівнює нулю (він відсутній).

На підприємстві ДП «Одеський Авіаційний Завод» безкоштовна передача основних засобів відображається наступними типовими проводками.

Таблиця 2.10 – Безкоштовна передача основних засобів

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Списано залишкову вартість безкоштовно переданих основних засобів	976	10
2	Списано знос безкоштовно переданих основних засобів	131	10
3	Відображено податкових зобов'язань по ПДВ	976	641
4	Списані на фінансовий результат витрати, пов'язані з безкоштовною передачею компресорної установки	79	976
5	Відображено збиток від безкоштовної передачі основних засобів	44	79
6	Перерахована в бюджет сума ПДВ	641	311

Джерело: розроблене автором на основі джерела [10]

Ліквідація об'єкта може бути як повною, так і частковою.

У разі часткової ліквідації об'єкта його первісна (переоцінена) вартість і знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості і зносу ліквідованої частини об'єкта (п. 35 П(С)БО 7).

Для відображення в бухгалтерському обліку операції ліквідації основних засобів підприємства використовують субрахунок 976 «Списання необоротних активів».

Якщо при ліквідації об'єктів основних засобів оприбутковуються товарно-матеріальні цінності, наприклад, придатні до використання будівельні матеріали, запасні частини й ін., то в цьому випадку в бухгалтерському обліку визнається доход. Відбивається такий доход на субрахунок 746 «Інші доходи».

2.4 Відображення інформації про основні засоби у звітності ДП «Одеський Авіаційний завод»

Досить часто сьогодні спостерігаються ринкові перетворення економічних взаємовідносин суб'єктів господарювання, головною причиною є глобалізація світової економічної системи. Тому виникає необхідність чіткого відображення в фінансовій звітності інформації про фінансово-господарську діяльність підприємств, в тому числі про основні засоби. Кожне підприємство без винятку має у складі майна основні засоби. Без них функціонування будь-якого підприємства стає практично неможливим. Дослідження основних засобів відображається у звітності підприємств тому це є досить важливим питанням.

У фінансовій звітності до кожної групи у примітках наводиться така інформація основних засобів:

- первісна або переоцінена вартість, за якою основні засоби відображені в балансі;
- способи амортизації, які використовує підприємство, і терміни корисного експлуатування;
- рух та наявність основних засобів у звітному періоді:
- вартість та сума переоціненого зносу на початок звітного року ;
- отримані результати первісної вартості основних засобів, які визнані активом, з виділенням вартості основних засобів, об'єднання підприємства;
- зміни первісної (переоціненої) вартості та суми зносу основних засобів у результаті переоцінки;
- вартість та сума зносу переоцінена основних засобів, які вибули;
- сума нарахованої амортизації;
- відображення суми втрат в звіті про фінансові результати від зменшення корисності, у звітному періоді;
- інші зміни первісна вартість зносу та сума основних засобів;
- вартість та сума зносу первісна (переоцінена) на кінець звітного року.

В звітності основних засобів у примітках наводиться, ще така інформація:

- вартість основних засобів, які існують передбачені чинним законодавством обмеження володіння, користування та розпорядження;
- вартість переданих у заставу основних засобів;
- сума капітальних вкладень на будівництво основних засобів за звітний рік;
- сума укладених договорів в майбутньому основних засобів;
- залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (консервація, реконструкція тощо);
- первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватись;
- залишкова вартість основних засобів, вилучених з експлуатації для продажу;
- первісна вартість, залишкова вартість та метод оцінки основних засобів, отриманих за рахунок цільового фінансування.

На разі коли в звітному періоді проводиться переоцінка основних засобів, необхідно розкривати в Примітках зміну розміру додаткового капіталу в результаті переоцінки основних засобів та обмеження щодо його розподілу між власниками (учасниками).

Крім того, бажано розкривати в Примітках таку інформацію щодо переоцінки основних засобів:

- базу, застосовану для переоцінки активів;
- дати чинності переоцінки;
- залучення незалежного оцінювача;
- сутність будь-яких показників, що застосовувалися для визначення відновлюваної вартості [11].

Висновки до розділу 2

Основними завданнями організації обліку основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод» виникають в наступному: організація документування операцій основних засобів, це своєчасна та повна реєстрація даних в реєстрах аналітичного обліку; розробка графіку документообігу для документів, що підтвержують стан та рух основних засобів, доведення цієї інформації до виконавців; вибір облікових реєстрів, відображення стану та руху основних засобів. Розглянувши організацію обліку основних засобів створює належні умови для своєчасного та повного відображення у обліку операцій, пов'язаних з наявністю, рухом та управлінням основних засобів підприємства з метою ефективного використання.

У бухобліку основні засоби поділяються на дві групи: основні засоби (дев'ять груп) та інші необоротні матеріальні активи (сім груп).

У податковому обліку основні засоби та інші необоротні активи класифікуються за 16 групами.

Класифікація основних засобів в першу чергу використовується положенням П(С)БО 7, ПКУ, а також профільних нормативних актів.

У бухгалтерському обліку для об'єктів спеціальних груп (тара, предмети прокату тощо) не має значення, перевищена вартісна межа чи ні. МНМА ці об'єкти бути не можуть. У податковому обліку все залежить від вартості: менше 20000 грн., - однозначно МНМА.

Оприбуткування основних засобів за погодженням з відповідними службами приймає рішення щодо порядку окремого документального оформлення кожного об'єкта, що в подальшому може підпорядковуватися підставою для ведення аналітичного обліку основних засобів. Для цього згідно наказу Державного комітету статистики мають використовуватися інвентарна картка обліку основних засобів (форма ОЗ-6), опис інвентарних карток (форма

ОЗ-7), картка обліку переміщення основних засобів (форма ОЗ-8), інвентарний список основних засобів (форма ОЗ-9).

Однією важливою передумовою правильної організації обліку основних засобів являється присвоєння інвентарних номерів окремим об'єктам, це дає змогу посилити контроль за збереженням кожного об'єкту основних засобів, оскільки одиницею їх обліку є окремий інвентарний об'єкт.

Отже, аналітичний облік капітальних інвестицій ведеться відповідно видам основних засобів, матеріальних необоротних активах, нематеріальних активах, та окремих об'єктах капітальних вкладень (інвентарним об'єктам).

У примітках консолідованої фінансової звітності щодо кожної групи основних засобів наводиться сума курсових різниць у зв'язку з перерахунком вартості основних засобів, наведеної у фінансовій звітності дочірніх підприємств.

3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1 Аналіз фінансового стану на ДП «Одеський авіаційний завод»

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. По перше фінансовий стан на підприємстві позитивно визначають безперебійний випуск і реалізацію високоякісної продукції. Тому, актуальність обумовлена необхідністю ефективного управління діяльності підприємств умовах сучасного стану економіки, недосконалістю теоритичного, методичного та законодавчого забезпечення функціонування підприємств, та антикризового управління, необхідністю проведення системних досліджень з питань формування цілісної наукової парадигми антикризового управління фінансами підприємств; удосконалення політики держави в галузі підвищення реального сектору економіки, що сприятиме зростанню фінансової безпеки, як окремих вітчизняних підприємств, так і економіки в цілому. Дослідження сутності фінансового стану підприємства в сучасних умовах, розгляд факторів, які впливають на фінансове становище підприємства, розвиток сучасних методів проведення фінансово-економічного аналізу на підприємствах України, а також розробка шляхів покращення фінансового стану підприємства. Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- виявити фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства-провести аналіз майнового стану ДП «Одеський авіаційний завод»;
- дослідити фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність ДП «Одеський авіаційний завод».

Основними варіантами діяльності ДП «Одеський Авіаційний Завод» є:

- Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування;

- Технічне обслуговування та ремонт літальних апаратів;
- Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування.
- Ремонт і технічне обслуговування повітряних і космічних літальних апаратів.
- Допоміжне обслуговування авіаційного транспорту.
- Механічне оброблення металевих виробів.

ДП «Одеський Авіаційний Завод» займається виробництвом повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування, пасажирським авіаційним транспортом різної потужності й обслуговуванням авіаційного транспорту [32].

Поряд з літальними апаратами одеські спеціалісти пропонують на світовому й вітчизняному ринках обслуговування авіаційного транспорту, виробництво дерев'яної тари й виробництво інших гумових виробів. Якість і надійність продукції, що випускає підприємство, підтверджується її успішною експлуатацією більш ніж в 120 країнах світу. Сьогодні одеські спеціалісти постачають на світовий ринок продукцію, що випускається на сертифікованій виробничій базі.

Виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування – це високотехнологічне виробництво. Тому для забезпечення і зміцнення конкурентних позицій підприємства на світовому ринку зараз виконується цілий комплекс організаційних, кадрових, виробничих і інших заходів, застосовується високотехнологічне обладнання і високотехнологічні виробничі процеси, забезпечуються світовий рівень системи якості. Виробництво повітряних апаратів, та ремонт всіх випущених апаратів сертифіковані.

Стратегічна концепція розвитку ДП «Одеський Авіаційний Завод» – стратегія росту на основі широкомасштабної диверсифікованості виробництва, зміцнення й розширення своїх позицій на ринку авіаційної техніки й послуг у її експлуатації, що реалізується по наступних основних стратегічних напрямках:

- формування й впровадження пріоритетних цільових програм створення конкурентноздатної продукції;
- розширення ринків збуту й послуг;
- підвищення ефективності маркетингової діяльності;
- створення ефективного високотехнологічного виробництва на базі його технічного переоснащення;
- формування діючої системи менеджменту якості.

ДП «Одеський Авіаційний завод» працює, щоб бути найкращим підприємством у сфері модернізацій існуючого авіаційного парку української космічної та повітряної авіації. Опираючись на успішну багаторічну історію підприємства, застосовуючи найвищий інтелектуальний потенціал, використовуючи унікальні технології, у тісній співпраці з нашими діловими партнерами забезпечується Україні статус авіаційної держави. ДП «Одеський авіаційний завод», що входить до складу ДК «Укроборонпром», спеціалізується на відновленні та модернізації винищувальної та учбово-тренувальної авіації, комплексному ремонті літальних апаратів та модернізації літаків.

ДП «Одеський авіаційний завод» працює, щоб бути кращим підприємством у сфері виробництва повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування. ДП «Одеський авіаційний завод» є спеціалізованим підприємством, основу продукції якого становлять ремонт літаків МіГ-21 (всіх модифікацій), МіГ-23, МіГ-27, Л-39; модернізацію літаків МіГ-21 і Л-39; ремонт авіаційних апаратів різних марок та їх агрегатів; обладнання літаючих госпіталів і салонів підвищеної комфортності для літаків транспортної авіації та літальних апаратів супутнього устаткування; ремонт агрегатів літаків МіГ-29, Ан-12, Ан-24, Ан-26 і Як-40; Як-52; виготовлення всіх видів гумотехнічних виробів, що працюють в середовищі авіаційного палива та мастил для будь-яких видів авіатехніки; виготовлення будь-яких елементів засклення з органічного орієнтованого і не орієнтованого скла на будь-які типи авіаційної техніки.

У теперішній час ДП «Одеський Авіаційний Завод» проводить наступні роботи: у серійному виробництві - удосконалення й поліпшення споживчих якостей різних апаратів [32].

Оцінка та аналіз фінансово-майнового стану ДП «Одеський авіаційний завод». Оцінка майнового стану підприємства дає можливість визначити абсолютні і відносні зміни статей балансу за певний період, відстежити тенденції їх зміни і визначити структуру фінансових ресурсів підприємства. Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування [1].

Основними методами аналізу майна є вертикальний і горизонтальний методи, які застосовуються до аналізу балансу, а також метод фінансових коефіцієнтів. За даними балансу (Форма No1) визначається вартість усього майна підприємства (валюта балансу) на певну звітну дату. Доцільним є проведення горизонтального та вертикального аналізу структури активів ДП «Одеський авіаційний завод».

Для більш розширеного аналізу майна ДП «Одеський Авіаційний Завод» потрібно оцінити стан основних засобів за допомогою показників майнового стану підприємства (табл.3.1). Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах показує частку обігових коштів у виробничій сфері. В цьому випадку протягом 2018 року цей показник зменшився, що є негативним явищем. Але на кінець 2019 р. частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах збільшилась, що свідчить про зростання оборотних коштів, що дуже позитивно впливає на виробництво, особливо за умов інфляції. Частка основних засобів в активах також збільшилась на 2019 рік на 0,271, що є негативним явищем, бо частка основних засобів в активах показує частку коштів, інвестованих в основні засоби, у валюті балансу.

Таблиця 3.1– Аналіз майнового стану ДП «Одеський Авіаційний Завод»
2017-2019 роки

п/п	Показник	2017	2018	2019	Відхилення 2018-2017	Відхилення 2019-2018
1	Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,749	0,702	0,815	-0,047	0,113
2	Частка основних засобів в активах	0,311	0,045	0,316	-0,266	0,271
3	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,802	0,746	0,640	-0,056	-0,106
4	Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,107	0,228	0,337	0,121	0,109
5	Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	0,08	0,09	0,07	0,01	-0,02
6	Частка оборотних виробничих активів	0,163	0,485	0,560	0,322	0,075
7	Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,245	0,702	0,815	0,457	0,113
8	Коефіцієнт мобільності активів	2,84	2,19	1,80	0,35	-0,39

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних фондів, які було списано на витрати виробництва в минулих періодах. Продовж трьох років коефіцієнт зменшувався, це свідчить про покращення технічного стану основних засобів. Частка оборотних виробничих фондів в активах має зростаючу тенденцію збільшення протягом досліджуваного періоду.

Фінансовий стан підприємства залежить від того, на скільки засоби, що вкладені в активи підприємства, перетворюються в реальні грошові кошти, це залежить від того, як ефективно на підприємстві використовуються активи. Тому раціональним є розрахунок показників ефективності використання майна які наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2–Показники ефективності використання майна ДП «Одеський Авіаційний Завод» за 2017-2019 роки

п/п	Показники	2017	2018	2019	Відхилення 2018-2017	Відхилення 2019-2018
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт оборотності активів	0,852	0,780	0,679	-0,072	-0,101
2	Тривалість одного обороту активів, дні	389	425,28	487,68	36,28	62,4
3	Коефіцієнт оборотності обігових коштів	1,27	1,28	1,985	-0,142	-0,143
4	Період одного обороту обігових коштів	260,16	293,76	336	33,66	42,24
5	Коефіцієнт оборотності запасів	1,294	1,141	0,816	-0,153	-0,325
6	Період одного обороту запасів	256,32	290,88	407,04	34,56	116,16
7	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,163	4,520	4,74	0,357	0,22
8	Період погашення дебіторської заборгованості	79,68	72,96	70,08	-6,72	-2,88
9	Коефіцієнт оборотності готової продукції	55,02	52,31	37,81	2,71	-14,5
10	Період погашення кредиторської заборгованості	159,04	44,02	62,48	-115,02	18,46

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

Аналіз ефективності використання майна підприємства показує, що середній термін обороту активів у 2017 році склав 368 днів, всі наступні роки він зростав та в 2019 році становив 491 днів. Це призвело до зменшення динаміки коефіцієнта оборотності активів з 0,852 до 0,679. Це відбулося зарахунок двох факторів: зростання виручки від реалізації продукції та активів підприємства. Однакова ситуація відбувається з коефіцієнтом оборотності запасів, яка за три звітних періода збільшилася з 256,32 до 407,04. Тривалість одного обороту запасів на 2017 рік була 187 днів. За 2018 рік тривалість обороту збільшилась на 24 діб, а за 2019 рік на 98 добу. В кінці 2019 року стала дорівнювати 400 добам. Це свідчить, що кількість днів збільшилась, і

виробничі запаси проходять усі стадії одного кругообігу. Отже, дані свідчать про сповільнення оборотності капіталу в запасах, та менш ефективне розпорядження ними у звітному періоді.

Сповільнення оборотності запасів може статися за рахунок нагромадження зайвих, не рентабельних, старих матеріалів, за рахунок придбання як додаткових запасів у зв'язку з очікуванням покращення темпів інфляції і дефіциту. Тому слід визначити, чи немає у складі запасів не рентабельних, залежаних, не потрібних матеріальних цінностей. Це легко встановити за даними складського обліку або за сальдовими відомостями. Якщо залишок якого небудь матеріалу великий, а витрати протягом року не було або вона була незначною, то його можна віднести до групи не ходових запасів. Наявність таких матеріалів говорить, що оборотний капітал заморожено на тривалий час у виробничих запасах, внаслідок чого сповільнюється його оборотність. Необхідно вивчити причини їх створення. Такими можуть бути: не точність планових розрахунків, відхилення фактичного надходження матеріалів від розрахункового, відхилення фактичної витрати від розрахункової. Загальну структуру активів характеризує коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів (табл.3.3).

Таблиця.3.3 – Підсумок розрахунку коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів ДП «Одеський Авіаційний Завод» за 2017-2019 рр.

Показник	Абсолютна величина		Зміни в абсолютних величинах		
	2017	2018	2019	Відхилення 2017-2018 рр.	Відхилення 2018-2019рр.
1	2	3	4	5	6
Співвідношення оборотних і необоротних активів	3,5	3,3	3,83	-0,3	+0,35

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

Цей коефіцієнт показує оборотні активи, що припадають на одну гривню необоротних засобів. Рекомендоване значення даного коефіцієнта >1 . Чим вище значення коефіцієнта, тим більше коштів авансується в оборотні активи, які є більш ліквідними. В цьому разі відбувається збільшення даного коефіцієнта протягом 2017-2019 рр., і означає, що більше коштів фінансується і тим самим стає більш ліквідним. Також виявляється зменшення коефіцієнта протягом 2018-2019 років. Зростання необоротних активів позитивна тенденція в діяльності підприємства, але з іншого боку це може вказувати на заморожування капіталу в основних засобах або на втрату у зв'язку із фізичним і моральним зносом, що в кінцевому результаті підвищує ризик неліквідності підприємства. Зміна структури активів підприємства в напрямку збільшення частки оборотних активів може вказувати на створення надлишкових виробничих запасів. Для оперативного розпорядження запасами проводять розширений аналіз їхньої оборотності за кожним видом, для чого їхні середні залишки потрібно розділити на одnodенну витрату відповідного матеріалу й отриманий результат порівняти з нормативним. Аналіз ліквідності та платоспроможності ДП «Одеський Авіаційний Завод». Фінансовий стан підприємства в нетривалій перспективі оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності, які характеризують можливість своєчасних та повних розрахунків по недовгочасним зобов'язанням перед контрагентами [1].

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані бухгалтерського балансу (Форма 1) та додатків до нього (Форма 2), статистична та оперативна звітність. Для відображення фінансового стану досліджуваного підприємства було складено аналітичний баланс за даними річних балансів підприємства за 2017, 2018 і 2019 рр. Для характеристики ліквідності ДП «Одеський Авіаційний Завод» буі проведений аналіз ліквідності балансу шляхом групування активів та пасивів поступеню їх ліквідності (табл.3.4).

Таблиця 3.4 –Аналіз ліквідності балансу ДП «Одеський Авіаційний Завод» за 2017-2018 роки

Актив	2017	2018	2019	Пасив	2017	2018	2019
1	3	4	5	6	7	8	9
A1	266093,8	629342,58	493983,92	П1	1078603,6	1116558,78	2236321,08
A2	1618109,88	2593489,42	304717,8	П2	1199224,08	94231,2	717988,92
A3	2377048,76	3356703,92	5126075,04	П3	178587,72	292725,9	377572,32
A4	1985199,76	2693304,06	3611998,62	П4	2575090,48	3644681,34	5384737,98
Баланс	6246452,2	9272839,98	9536775,38	Баланс	5031505,88	5148197,22	8716620,3

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

Провівши аналіз ліквідності за допомогою наступних коефіцієнтів. Ці коефіцієнти застосовуються для оцінки здатності підприємства виконувати свої короткотривалі зобов'язання. Ознаки ліквідності дають уявлення не тільки про платоспроможність підприємства на конкретну дату, та й у випадках екстрених ситуацій (табл.3.5).

Таблиця 3.5 –Аналіз ліквідності ДП «Одеський Авіаційний Завод» за 2017-2019 роки

№ п/п	Показники	2017	2018	2019	Відхилення 2018-2017	Відхилення 2019-2018
1	Коефіцієнт поточної ліквідності	2,807	2,89	3,25	0,083	0,36
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,224	1,371	1,26	0,147	-0,111
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,187	0,299	0,201	0,112	-0,098
4	Співвідношення короткострокової дебіторської і кредиторської заборгованості	1,594	1,94	1,13	0,34	-0,81

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

З наведеного розрахунку, коефіцієнт поточної ліквідності зростає на протязі трьох років, та має показники вище норми. Це є негативним явищем, оскільки це свідчити про порушення структури капіталу. Коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2018 року підвищився, але на 2019 рік почав спадати. Та має значення нижче норми, в світовій практиці це допускається. Коефіцієнт абсолютної ліквідності в 2018 році був в нормі (0,2 -0,35), але в інші роки не досягав цієї позначки. Можна зробити висновок, що підприємству не вистачає грошових коштів для розрахунку за поточними зобов'язаннями і воно має користуватися комерційним кредитом. З наведеного розрахунку коефіцієнт абсолютної ліквідності нижче нормативного мінімуму, так як становить 0,187 в 2017 році, 1,371 в 2018 та 1,26 в 2019 р. Це вказує, що на початок періоду підприємство лише на 10,4% змогло погасити всі свої борги, а в 2019 р.– 11,3%.

Для оцінки показників платоспроможності досліджуваного підприємства доцільно провести розрахунок показників: автономії, фінансової стабільності, фінансового лівериджу, забезпечення оборотних активів власними коштами (табл.3.6).

Таблиця 3.6–Аналіз платоспроможності ДП «Одеський Авіаційний Завод» за 2017-2019 роки

№ з/п	Показник	2017р.	2018р.	2019р.
1	2	3	4	5
1	Коефіцієнт автономії	0,72	0,73	0,82
2	Коефіцієнт фінансової стабільності	1,83	1,98	2,65
3	Коефіцієнт фінансового лівериджу	0,10	0,08	0,01

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

Збільшення коефіцієнту грошових коштів на рахунках підприємства. Розрахунок співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості свідчить, що в 2017 році підприємство спроможне

розрахуватися з кредиторами за рахунок дебіторів протягом року, але в 2018 та 2019 роках підприємство не в змозі цього зробити.

Усі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними активами, так значення показника автономії знаходиться в межах норми. Збільшення коефіцієнта автономії на кінець 2019 р. свідчить про більшу фінансову незалежність та зростання гарантії погашення підприємством своїх зобов'язань.

Показники коефіцієнту фінансової стабільності, знаходиться в межах норми, тому можна зробити висновок, що підприємство має стійкий фінансовий стан і відносно незалежне від зовнішніх фінансових джерел. За коефіцієнтом фінансового лівериджу досліджуваного підприємства спостерігаються позитивні тенденції за рахунок збільшення власних коштів.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами протягом досліджуваних років завжди був вище нормативного показника, що свідчило про гарний фінансовий стан підприємства і його спроможність проводити незалежну фінансову політику (табл.3.8). За результатами аналізу динаміки показників платоспроможність ДП «Одеський Авіаційний Завод» (табл.3.10) можна зробити наступні висновки:

- спостерігається позитивна тенденція росту з 2017 на 2018р. коефіцієнту фінансової стабільності на 0,07відсоткові пункти та на кінець 2019р. ще на 0,60 відсоткові пункти;

- коливання коефіцієнту фінансового левєриджу станом на 2018 р. відбувається в напрямку зменшення на 0,02 відсоткові пункти, та станом на 2019 рік на 0,05;

- динаміка збільшення коефіцієнту автономії відбувається з 2017 на 2018 рік – на 0,01 відсоткові пункти, у 2019р. відбувається збільшення на 0,06 відсоткові пункти;

- позитивна тенденція збільшення показника забезпеченості власними коштами на 0,1 відсоткові пун-кти відбувається з 2018 на 2019 рік та у 2018 році на 0,05 відсоткові пункти.

Аналіз фінансової стійкості та ділової активності ДП «Одеський Авіаційний Завод». Характеризує рівень ризику діяльності компанії і її залежності від позикового капіталу [3].

За результатами розрахунків фінансової стійкості можна зробити висновки:

- про ступінь залежності від короткострокових зобов'язань;
- про інтенсивність використання позикових засобів;
- про рівень довгострокової стійкості компанії без позикових засобів.

Аналіз фінансової стійкості підприємства здійснюється за даними балансу підприємства, характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності [1].

Застосовуючи методику розрахунку показників фінансової стійкості, на основі даних балансу підприємства можна дати оцінку фінансової стійкості підприємства ДП «Одеський Авіаційний Завод». (табл.3.9). Відповідно, за даними таблиці 3.9, перші три показника характеризують фінансовий стан підприємства з позиції структури капіталу. Чим буде вище рівень першого показника та нижче другого, тим стійкіше фінансове положення підприємства. Тому станом на 2017 рік ДП «Одеський Авіаційний Завод» фінансувалося за рахунок власного капіталу на 58 % та на 37 % зарахунок позиченого. За період з 2017 року до 2018 року відбувається збільшення (зменшення) в динаміці коефіцієнтів автономії та коефіцієнтів концентрації залученого капіталу. Це є позитивною тенденцією, що свідчить про збільшення (зменшення) підприємством фінансування своєї діяльності за рахунок власного капіталу до 56 % і за рахунок залученого до 28 %. Відповідно при зростанні частки власного капіталу зменшується коефіцієнт фінансової залежності. Зменшення в динаміці коефіцієнта фінансової залежності та коефіцієнта заборгованості означає зменшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства, а зростання коефіцієнта фінансування – збільшення власних коштів та навпаки.

Таблиця 3.7–Показники фінансової стійкості підприємства ДП «Одеський Авіаційний Завод»

№ з/п	Показник	2017	2018	2019	Відхилення 2018-2017	Відхилення 2019-2018
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,46	0,45	0,36	-0,01	-0,09
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1,95	1,91	1,72	-0,04	-0,19
3	Маневреність робочого капіталу	1,46	1,22	1,28	-0,24	0,06
4	Коефіцієнт покриття запасів	2,01	2,13	1,84	0,12	-0,29
5	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,86	1,01	1,07	0,15	0,06
6	Коефіцієнт забезпеченості оборотних засобів власними коштами	0,47	0,53	0,65	0,06	0,12
8	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,32	0,36	0,45	0,04	0,09
8	Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів	0,19	0,27	0,13	0,08	-0,14
9	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,78	0,78	0,83	0	0,05

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

Наслідком діяльності підприємства за 2017-2019 роки помічався зріст коефіцієнтів забезпеченості, що свідчить про підвищення ефективності роботи організації. Зростання коефіцієнта маневреності капіталу свідчить про збільшення частини власного капіталу, яка використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти. Дослідження динаміки показників автономії, забезпечення оборотних активів власними коштами та фінансового лівериджу підтверджує позитивну тенденцію зростання коефіцієнтів: автономії, забезпечення оборотних активів власними коштами, фінансової стабільності станом на 2019 рік [22]. Аналіз фінансової стабільності дає спроможність оцінити готовність підприємства до погашення своїх боргів. ДП «Одеський Авіаційний Завод» являється незалежним з фінансового боку, та на протязі трьох років рівень цієї незалежності зростає.

Ділова активність – це комплексна характеристика, яка втілює різні аспекти діяльності підприємства, а тому визначається системою таких критеріїв, як місце підприємства на ринку конкретних товарів, географія ділових відносин, репутація підприємства як партнера, активність інноваційно-інвестиційної діяльності, конкурентна спроможність. Ділова активність може характеризуватись динамікою показників ефективності виробничо-господарської діяльності в цілому. Позитивна динаміка цих показників сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства. Оцінка ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Оцінка здійснюється за допомогою коефіцієнтів оборотності. Для оцінки ділової активності ДП «Одеський Авіаційний Завод» проведено розрахунки показників ділової активності за 2017-2019 роки, використавши для цього дані річних фінансових звітів (табл.3.9).

Таблиця 3.8 – Показники ділової активності ДП «Одеський Авіаційний Завод» за 2017-2019рр.

№ з/п	Показник	2017	2018	2019	Відхилення 2018-2017	Відхилення 2019-2018
1	2	3	4	5	6	7
1	Фондовіддача	4,83	4,97	3,78	0,14	-1,19
2	Коефіцієнт оборотності запасів	1,59	1,41	1,01	-0,18	-0,4
3	Період одного обороту запасів	317	360	504	43	144
4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,16	5,60	5,87	0,44	0,27
5	Період погашення дебіторської заборгованості	98	90	86	-8	26
6	Період погашення кредиторської заборгованості	145	36	52	-109	16
7	Період операційного циклу	416	451	590	35	139
8	Період фінансового циклу	561	487	642	-74	155
9	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,73	1,55	1,22	-0,18	-0,33

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

Аналіз ефективності використання капіталу підприємства показує, що середній термін обігу кредиторської заборгованості на кінець 2017 року складає 118 доби. Але в 2018 році зменшення даного показника на 88 добу, а за 2019 рік збільшення на 11 діб. Тобто на кінець 2019 року середній термін обігу кредиторської заборгованості став дорівнювати 42 доби це означає, що підприємство за 36 доби оплачує виставлені йому рахунки Коефіцієнт обігу дебіторської заборгованості за 2017-2018рр. збільшився з 5,16 до 5,87. Період погашення цих активів на початок 2017р. був 79 доби. За 2018р. тривалість обороту зменшилась на 5 діб, а за 2019р. на 2 доби. За 2018р. тривалість обороту зменшилась на 5 діб, а за 2019 – на 2 доби. На кінець 2019р. стала дорівнювати 65 доби. На кінець 2019р. підприємству потрібно зробити 3,16

оборотів (тривалість одного обороту 68 доби), щоб сплатити в повному обсязі свої зобов'язання. Дані про стан дебіторської та періоду її погашення є передбачуваними, адже збільшення коефіцієнта дебіторської заборгованості показує у скільки разів виручка стала перевищувати середню дебіторську заборгованість. Фондовіддача протягом досліджуваних років має темпи зменшення, так на 2017 рік вона склала 4,83, на 2018 рік присутнє збільшення до 4,97, а на 2019 рік знову зменшення до 3,78. Зниження фондівіддачі свідчить про менш ефективне використання основних засобів порівняно з минулим роком. Операційний цикл представляє собою період повного обороту всієї суми оборотних активів, в процесі якого відбувається зміна окремих її видів. Він характеризує проміжок часу між придбанням виробничих запасів і отриманням грошових коштів від реалізації виробленої з них продукції. В цьому випадку період операційного циклу протягом трьох років збільшувався, що є негативним явищем та свідчить про спад ділової активності підприємства [1].

Аналіз ділової активності вказує, що на підприємстві відбуваються позитивні тенденції. Збільшується коефіцієнт оборотної дебіторської заборгованості за рахунок збільшення дебіторської заборгованості. Менш позитивним є зниження фондівіддачі та коефіцієнта оборотності запасів. Державне підприємство ДП «Одеський Авіаційний Завод» є одним з найстрішних підприємств в Україні, яке реалізує створення сучасних повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування, та ремонт і технічне обслуговування повітряних і космічних літальних апаратів. Стратегічною концепцією розвитку ДП «Одеський Авіаційний Завод» – є стратегія росту на основі широко масштабної диверсифікованості виробництва, зміцнення й розширення своїх позицій на ринку авіаційної техніки й послуг у її експлуатації.

Оцінивши активи підприємства за три роки можна сказати наступне: в кінці 2018р. спостерігається зростання майна ДП «Одеський Авіаційний Завод» на 1819712 тис.грн. Це є гарним моментом, це свідчить про збільшення

виробничої діяльності. Тому на кінець 2019 року майно підприємства зросло на 1940436 тис.грн., тобто у 1,04 разів збільшилось порівняно з вищезгаданим роком. Це свідчить про збільшення фінансової діяльності та в цілому являється позитивною характеристикою діяльності підприємства. Дивлячись на вертикальний аналіз за 2019р. Оборотні активи в структурі балансу посідають 89,73%, а необоротні 30,07%.

3.2 Методика аналізу ефективності використання основних засобів

Для успішного ведення господарської діяльності підприємства важливою умовою є забезпечення необхідними об'єктами основних засобів, саме вони здійснюють безпосередній вплив на ефективність, якість роботи і результати всієї фінансово-господарської діяльності підприємства.

Правильно підібрана методика аналізу основних засобів дозволить своєчасно контролювати склад і стан виробничих і не виробничих фондів. Це також допоможе підвищити ефективність використання основних засобів, якщо на основі отриманих в результаті аналізу даних будуть прийняті грамотні управлінські рішення.

Однак ряд проблем організації та методики аналізу основних засобів в умовах переходу до ринкових відносин потребують подальших досліджень та наукових розробок. Джерелами інформації для аналізу основних засобів є форми фінансової та статистичної звітності, а також дані аналітичного обліку.

За результатами року складається фінансова та статистична звітність. Інформацію про необоротні активи містить баланс (форма No1) та примітки до фінансової звітності (форма No5).

Методика аналізу використання основних засобів повинна врахувати ряд принципових положень:

- момент фізичної заміни основних засобів неспівпадає з моментом їх вартісного заміщення, у результаті чого можуть виникнути втрати і збитки, що зменшують фінансові результати діяльності підприємства;

- функціональна корисність основних засобів зберігається протягом декількох років, тому витрати з їх придбанням і експлуатацією розподілені в часі;

- ефективність використання основних засобів оцінюється порізно залежно від їх виду, належності, характеру участі у виробничому процесі, а також призначення.

Для характеристики структури основних засобів, їхньої зміни в динаміці використовують вартісні показники. Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» визначається вартість, що амортизується - початкова або переоцінена вартість необігових активів за відрахуванням їхньої ліквідаційної вартості.

Аналіз основних засобів зазвичай проводиться в п'ять етапів які представлені на рис. 3.1.

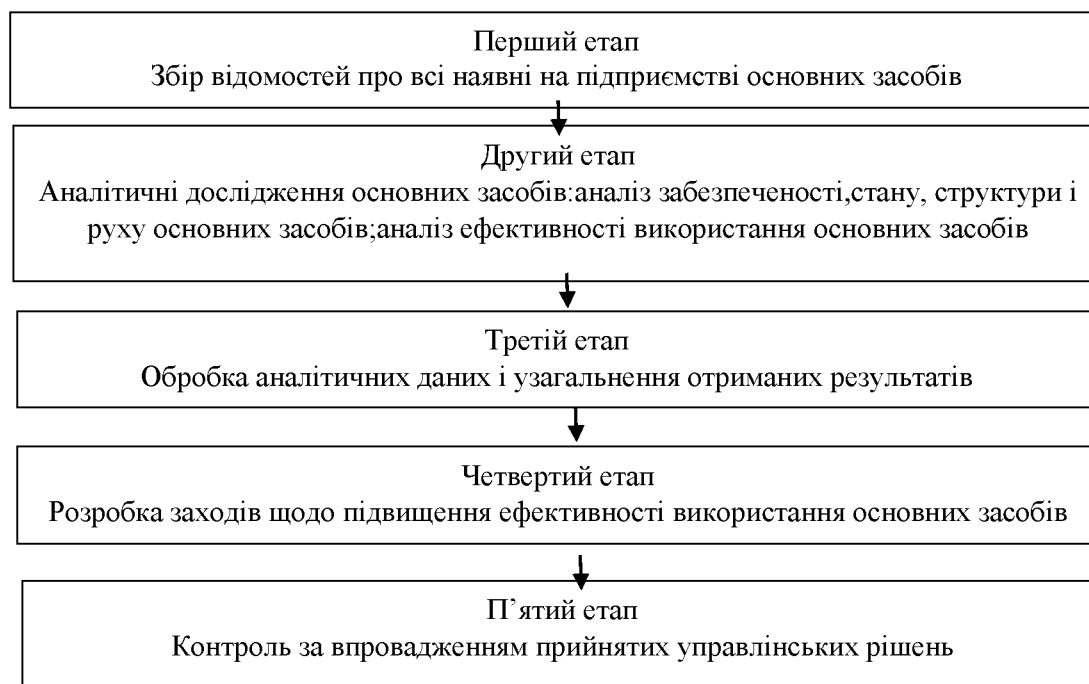

Рисунок 3.1 – Етапи аналізу основних засобів

Джерело: розроблене автором на основі джерела [7]

Для характеристики структури основних засобів, їхньої зміни в динаміці використовують вартісні показники. Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» визначається вартість, що амортизується - початкова або переоцінена вартість необігових активів за відрахуванням їхньої ліквідаційної вартості. Структура основних засобів – це питома вага вартості окремих видів (груп) основних засобів у їхній загальній вартості, вираженої у відсотках. Основними завданнями аналізу стану основних засобів є:

- для цього розраховуються коефіцієнти оновлення, вибуття, приросту, зносу;
- розраховуються показники фондівіддачі фондомісткості;
- вивчення структурного складу і руху основних засобів, ступеня оновлення, вибуття і технічного стану фондів;
- вивчення факторів, які впливають на ефективність застосування основних засобів
- виявлення ступеня впливу факторів, вивчення ефективності використання основних засобів в часі і по потужності – коефіцієнти екстенсивності та інтенсивності завантаження.

Коефіцієнт оновлення основних засобів показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду.

Коефіцієнт вибуття основних засобів характеризує рівень інтенсивності їх вибуття засобів зі сфери виробництва і розраховується як відношення вартості основних засобів, що вибули протягом аналізованого періоду, до їх вартості на початок періоду.

Коефіцієнт приросту основних засобів характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період.

Коефіцієнт зносу характеризує технічний рівень і стан основних засобів підприємства, а також ступінь їх зношеності і розраховується як відношення накопиченої амортизації до первісної вартості основних засобів.

Показники ефективності використання основних засобів відображають співвідношення отриманих фінансових результатів організації і використовуються для досягнення цих результатів основних засобів [29].

Ефективність використання основних засобів характеризується співвідношенням темпів зростання випуску продукції і темпів зростання вартості основних засобів, а також показниками фондівіддачі, фондомісткості, фондо озброєності. Фондовіддача характеризує відношення вартості випущеної продукції у вартісному виразі до середньорічної вартості основних засобів. Вона виражає ефективність використання засобів праці, тобто показує, скільки виробляється готової продукції на одиницю основних засобів.

Підвищенню фондівіддачі сприяє: автоматизація процесу виробництва; застосування прогресивної технології; модернізація обладнання; підвищення кваліфікації робітників; підвищення завантаження устаткування; використання якісної сировини і матеріалів; зростання частки активної частини основних засобів; збільшення часу роботи активної частини основних засобів та ін.

Зворотним показником фондівіддачі є фондомісткість. Фондомісткість – показник, обернений до фондівіддачі: він показує, скільки в середньому використовується на підприємстві основних виробничих засоби для випуску продукції вартістю в 1 гривню.

Метою аналізу динаміки основних засобів є вивчення обсягу, закономірностей і ефективності використання капіталовкладень. Для цього показники аналізуються в динаміці за кілька періодів, найчастіше на початок і кінець періоду. За результатами співвіднесення цих відомостей розраховуються відносні і абсолютні значення динаміки вартості основних засобів.

Для аналізу забезпеченості основними засобами необхідно порівняти фактичну наявність техніки та обладнання із плановою потребою, достатньою для безперебійного ведення господарської діяльності підприємства. При

здійсненні розрахунку планової потреби в техніці враховуються всі технологічні та організаційні особливості виробництва.

Даний аналіз доцільно починати з класифікації основних засобів. По характері участі в основній діяльності і способу перенесення вартості на витрати виробництва і зворотання основні засоби підрозділяються:

- на активні, участь яких може бути виміряна кількістю годин роботи, обсягом робіт;

- пасивні (будівлі, споруди), участь яких в основній діяльності неможливо вимірити в яких-небудь показниках, але їх необхідно враховувати, так як вони забезпечують нормальне функціонування активних елементів основних засобів.

У більшості галузей прийнято відносити до активної частини основних засобів машини і обладнання, транспортні засоби, виробничий і господарський інвентар, до пасивної – будівлі виробничого призначення, склади, споруди та ін. Така деталізація необхідна для виявлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів на основі оптимізації їхньої структури.

В результаті проведення порівняння реальної наявності з плановою потребою можна розрахувати, яка потреба підприємства у додатковій техніці (скільки одиниць і якого обладнання бракує). При аналізі забезпеченості основними засобами аналізуються такі показники:

- фондоозброєність;
- використання на підприємстві виробничої потужності.

Фондоозброєність праці виражає відношення середньорічної вартості основних засобів до середньоспискової чисельності працівників. Вона відображає ступінь забезпеченості робітників засобами праці.

Третій етап аналізу основних засобів передбачає обробку аналітичних даних і узагальнення результатів аналізу. На даному етапі важливе значення має порівняння отриманих фактичних аналітичних даних з аналогічними показниками за минулі періоди часу. Необхідно простежити динаміку

показників, виявити позитивні та негативні тенденції. Якщо виявляються небажані тенденції і зниження якісних показників, то необхідно встановити причини погіршення показників для подальшого недопущення подібної динаміки [5].

Безумовно, особливе значення має розробка заходів і пропозицій щодо ефективного використання основних засобів та виявлених прихованих резервів виробництва, а також контроль за їх реалізацією, що передбачають четвертий і п'ятий етапи аналізу основних засобів.

Особливість аналізу основних засобів – його багаторівневий характер. Важливо виділити рівень впливу факторів і відповідно до цього вибрати моделі і способи аналізу. Так як стан основних засобів безпосередньо пов'язаний із здійсненням підприємством інвестиційної та інноваційної діяльності, він має підлягати аналізу та контролю в ході управління інвестиційно-інноваційними процесами підприємства.

Кінцевою метою аналізу використання основних засобів незалежно від галузі діяльності підприємства є можливість розширення обсягів випуску і реалізації без додаткового залучення ресурсів або визначення потреби у відновленні або розширенні виробничого потенціалу.

Методика проведення аналізу основних засобів дозволяє систематизувати підходи до регулярної оцінки стану, структури основних засобів. Такий регулярний контроль дозволить не тільки підвищити ефективність їх використання, але і на перспективу контролювати достатність обладнання для виконання виробничих планів.

Таким чином, завданнями аналізу основних засобів є: оцінка забезпеченості основними засобами, складу та структури основних засобів, ступеня оновлення та вибуття, технічного стану засобів; визначення рівня фондоддачі, її динаміки, виявлення резервів підвищення фондоддачі, оцінка виявлених резервів і розробка заходів щодо поліпшення використання активної частини основних засобів.

3.3 Аналіз ефективності використання основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний завод»

Вивчаючи об'єм основних засобів, їх динаміки та структури, зазначимо, що фонди підприємства діляться на промислово - виробничі та не промислові, а також фонди не виробничого призначення. Виробничу потужність визначають промислово - виробничі фонди. Крім того, прийнято відокремлювати активну частину (робочі машини та обладнання) та пасивну частину фондів, а також відокремлені підгрупи відповідно до їх функціонального призначення (будівлі виробничого призначення, робочі машини, обладнання, вимірювальні пристрої, транспортні засоби та інші). Така деталізація необхідна для виявлення резервів підвищення ефективності їх використання на основі оптимізації структури.

Аналізуючи складі структуру основних фондів визначаються показники кожної групи в абсолютній сумі, а також питома вага в загальній вартості та зміни протягом звітної року. Застосування методів горизонтального й вертикального аналізів допомагає відтворити структурну цілісність об'єкту дослідження, а використання коефіцієнтного методу – дає змогу проаналізувати основні складові об'єкту у їх тісній взаємодії.

Призначення аналізу основних засобів:

- 1) перевірка забезпеченості підприємства основними засобами;
- 2) перевірка технічного стану основних засобів;
- 3) встановлення рівня використання основних засобів;
- 4) виявлення причини недоліків у використанні основних засобів;
- 5) розрахунки впливу використання основних засобів на обсяг випуску продукції.

Джерела даних для аналізу: план підприємства, план технічного розвитку, форма №1 «Баланс підприємства», форма №3 «Додаток до балансу

підприємства», «Звіт про фінансово - майновий стан підприємства», дані про переоцінку основних засобів, інвентарні картки обліку основних засобів.

Аналіз основних засобів починається зі знайомства з їх складом у цілому і структури за групами. При цьому виявляється рух і напрям у змінах основних засобів, виявляється питома вага промислово - виробничих основних засобів, не промислових основних засобів, виробничих основних засобів інших галузей узагальній їх вартості на початок і на кінець аналізованого (звітного) періоду. За характером участі у виробництві продукції основні засобів діляться на активні й пасивні, у процесі аналізу розраховується питома вага активної і пасивної частки основних засобів у загальній вартості промислово - виробничих основних засобів [17,22].

Для підприємств галузі характерним є наявність у більшому обсязі основних засобів саме активної форми. Підвищення активної частки (машин, устаткування) приводить до росту фондо віддачі, в наслідок цього активна частина повинна збільшуватись.

Виходячи з даних табл. 3.11, робимо висновки:

- розмір вартості будівель, споруд і передавальних пристроїв ДП «Одеський Авіаційний Завод» збільшився на 243,90%, або на 1 255 276 тис. грн, що свідчить не тільки про їх переоцінку, але й про наявність тенденції до придбання цих об'єктів;

- збільшилась вартість машин та обладнання ДП на 1 204 272 тис. грн, або 264,95%, що свідчить про розширення виробництва;

- збільшення вартості основних засобів на 247,24%, або на 414135 тис. грн, свідчить про збільшення необхідності у транспортуванні продукції, а отже, і про збільшення її обсягів;

- основна тенденція до збільшення обсягів основних засобів ДП підкріплюється збільшенням обсягів інших основних засобів на 415 032 тис. грн, або на 278,42%;— повна відсутність малоцінних необоротних матеріальних активів свідчить про перехід до основного виробництва, зменшуючи обсяги допоміжного.

За даними табл.3.10, найбільша питома вага у складі основних засобів ДП «Одеський Авіаційний Завод» належить будівлям, спорудам, передавальним пристроям. Так у 2019 р. порівняно з 2017 р. цей показник збільшився на 1,26%, або на 1 245 646 тис. грн;

- машини й обладнання за своєю вартістю посідають друге місце у складі основних засобів ДП, і за аналізований період їх питома вага збільшилась на 2,18%;

- питома вага транспортних засобів зменшилась на 1,17%, хоча їх вартість збільшилась на 74 641 тис. грн;

- питома вага інших основних засобів збільшилась на 1,14%.– малоцінні необоротні матеріальні активи зовсім не використовувались на кінець 2019р.

Таблиця 3.10–Горизонтальний аналіз основних засобів ДП «Одеський Авіаційний Завод» на кінець 2017, 2018, 2019 рр., тис. грн

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміни за 2017–2019 рр.	
				(+, -)	%
1	2	3	4	5	6
Будівлі, споруди, передавальні пристрої	533 844	721 789	1 879 530	+187 945	+250,94
Машини й обладнання	414 010	815 445	1 519 292	+1 105 282	+266,97
Транспортні засоби	62 720	82 335	142 332	+79 622	+126,97
Інші основні засоби	146 075	153 471	563 106	+417 031	+285,49
Малоцінні необоротні матеріальні активи	41 230	47 414	-	-41 200	-100
Разом	1197 879	820 594	4 114 260	2 916 381	243,46

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

Таблиця 3.11–Вертикальний аналіз основних засобів на кінець 2017, 2018, 2019 рр.

Показник	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Зміни за 2017–2019 рр., +/-	
	тис. грн	Питома вага, %	тис. грн	Питома вага, %	тис. грн	Питом а вага, %	тис. грн	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Будівлі, споруди, передавальні пристрої	533 854	44,57	721 889	39,65	1 889 530	45,93	1355 676	1,36
Машини й обладнання	414 010	34,56	815 445	44,79	1 519 292	36,94	1 105 282	2,38
Транспортні засоби	62 720	5,23	82 375	4,52	142 332	3,46	79 622	-1,77
Інші основні засоби	146 065	12,18	153 471	8,44	563 106	13,67	417 031	1,48
Малоцінні необоротні матеріальні активи	41 230	3,45	47 414	2,6	–	–	-41 230	-3,45
Разом	1 196 879	100	1820 594	10	4114 260	100	2916 381	0

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

За для загального оцінювання руху основних засобів ДП використовується низка коефіцієнтів, які відображають інтенсивність процесів їх надходження та вибуття. За основними у загальньювальними показниками, що характеризують ефективність використання основних засобів, є віддача основних засобів, рентабельність та інтегральний показник ефективності використання основних засобів. За допомогою традиційних методів економічного аналізу проведено детерміноване моделювання факторної системи – побудова тотожного рівняння для первісної формули розрахунку економічного показника з розкладанням її на фактори та визначено кількісну оцінку впливу факторів на показники ефективності використання основних засобів яка носить узагальнювальний характер. Система управління вимагає отримання інформації для обґрунтованих прогнозів щодо використання

основних засобів. Традиційними методами аналізу неповною мірою можливо дослідити вплив усіх чинників, від яких залежать зміни повернення основних засобів, тому виникає потреба у застосуванні математичних методів аналізу. Аналітичні дані щодо коефіцієнту оновлення основних засобів ДП «Одеський Авіаційний Завод» наведені в табл. 3.13. Цей коефіцієнт відображає інтенсивність оновлення (надходження) основних засобів у результаті введення в дію нових об'єктів, придбання або безкоштовного отримання їх від інших установ.

Таблиця 3.12 - Аналіз оновлення основних засобів ДП «Одеський Авіаційний Завод», на кінець 2017, 2018, 2019 рр.

Показники	2017р.	2018р.	2019р.	Зміни за 2017–2019рр., (+, –)
1	2	3	4	5
Вартість надходження основних засобів, тис. грн	1 467 388	1 821 132	2 008 313	540 925
Вартість основних засобів на кінець звітного періоду, тис. грн	7 212 062	7403197	7033627	–1 78435
Коефіцієнт оновлення основних засобів, %	20	25	29	9

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

За даними табл. 3.13. можна зробити висновок, що інтенсивність оновлення основних фондів ДП «Одеський Авіаційний Завод» зросла на 29%, що свідчить про суттєві інвестиційні зміни діяльності підприємства. Коефіцієнт вибуття основних засобів характеризує рівень інтенсивності вибуття основних засобів ДП «Одеський Авіаційний Завод» (табл.3.14).

Таблиця 3.13 – Аналіз вибуття основних засобів ДП «Одеський Авіаційний Завод», на кінець 2017, 2018, 2019 рр.

Показники	2017р.	2018р.	2019р.	Зміна, 2017– 2019 рр., (+, –)
1	2	3	4	5
Вартість основних засобів що вибули, тис. грн	1 61 226	1 32 347	116 058	-45168
Вартість основних засобів на початок звітного періоду, тис. грн	7 021 147	7 212 062	6 444 350	-576797
Коефіцієнт вибуття основних засобів, %	2,3	1,8	1,8	-0,5

Джерело: розроблене автором на основі джерела [1]

За даними табл. 3.13 коефіцієнт вибуття основних засобів ДП «Одеський Авіаційний Завод» в аналізованому періоді не змінився, що свідчить як про позитивне явище - відсутність збільшення плинності основних засобів, так і про негативне - збільшення коефіцієнту вибуття основних засобів у 2019 р. не змінився порівняно з 2018 р., коли у 2018 р. цей показник знизився на 0,8% порівняно із 2017р. [1].

Для комплексного оцінювання ефективності використання основного капіталу запропоновано використовувати систему показників, що характеризують масштаби й динаміку використання основного капіталу, порівняння рівнів продуктивного використання капіталу порівняно з нормативами та потужностями; показники інтегрального використання основного капіталу, що враховують сукупний вплив усіх чинників - як екстенсивних, так і інтенсивних.

Процес відтворення основного капіталу підприємства, кінцевою метою якого є забезпечення максимально ефективного використання всіх його складових елементів при мінімальних витратах на їх утримання та обслуговування, потребує стратегічного управління. Запропоновані методи аналізу структури основних фондів дали змогу зробити такі висновки:

- застосування методів горизонтального та вертикального аналізів основних засобів машинобудівних підприємств допомагають всебічно проаналізувати їх якісну та кількісну структури;

- застосування коефіцієнтного методу дає змогу уточнити первинні розрахунки та зацентувати діяльність розрахункового відділу на відповідність або не відповідність об'єкта аналізу промисловим нормативам.

Висновки до розділу 3

Таким чином, завданнями аналізу основних засобів є: оцінка забезпеченості основними засобами, складу та структури основних засобів, ступеня оновлення та вибуття, технічного стану засобів; визначення рівня фондоддачі, її динаміки, виявлення резервів підвищення фондоддачі, оцінка виявлених резервів і розробка заходів щодо поліпшення використання активної частини основних засобів.

Тому ДП «Одеський Авіаційний Завод» не проводить корпоративну стратегію, спрямовану на переоснащення основних виробничих потужностей, це свідчить про внутрішню організаційну кризу фондооновлення, про відсутність у 2019 р. політики фінансового інвестування, тим самим підприємство підводить себе до межі такого фінансового стану, коли капітальне забезпечення виробництва не зможе покрити збитки від основної діяльності. Позитивною в діяльності підприємств є ситуація, коли вартість у ведених у дію основних фондів перевищує вартість вибулих основних засобів.

4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

4.1 Мета, завдання, джерела інформації та етапи проведення аудиту основних засобів

Основною метою аудиту є висвітлення обґрунтованої думки щодо достовірності та повноти інформації про основні засоби, відображених в бухгалтерській (фінансової) звітності, що перевіряються та пояснення до неї, а також встановлення відповідності застосовуваної на підприємстві методики обліку та оподаткування операцій з основними засобами згідно чинними в Україні нормативним документам.

Для досягнення мети аудиту слід вирішити такі завдання:

- вивчення умов зберігання і експлуатації основних засобів, їх складу і структури;
- підтвердження правильності оформлення і відображення в обліку операцій з основними засобами;
- підтвердження розрахунків нарахованої амортизації за основними засобами та достовірності відображення її в обліку;
- встановлення обсягів, виконаних ремонтів основних засобів та правомірності відображення ремонтів по їх проведенню в обліку в залежності від обраного методу;
- підтвердження підсумків, проведеної в звітному році переоцінки основних засобів;
- оцінка якості проведеної перед складанням річного звіту інвентаризації основних засобів.

Інформаційною базою аудиту основних засобів виступають первинні документи, які мають вплив на формування бухгалтерських записів, складання облікових реєстрів і форм звітності

Предметом аудиту операцій з основними засобами є господарські процеси та операції, пов'язані з наявністю, рухом та використанням основних засобів, а також відносини, які виникають при цьому всередині підприємства та за його межами.

Інформація, що відображається у фінансових звітах, є предметом аудиторської перевірки. Аудитор має зібрати і оцінити докази, що підтверджують його судження про відповідність фактів встановленим критеріям.

В цілому планування аудиту – це відправна точка всіх подальших дій по відношенню до перевіряючого підприємства. Після закінчення підготовчої роботи можна перейти до безпосередньої перевірки обумовленого ділянки обліку. Приступаючи до проведення аудиту, необхідно пам'ятати про те, що він здійснюється відповідно до розробленого графіка в плані та програмі аудиту. Крім того, всі процедури, що проводяться аудитором, і його висновки повинні бути обґрунтованими і оформленими в робочих документах.

Основні засоби є головною складовою матеріально-технічної бази підприємств, а тому проведення аудиту даних активів є надзвичайно важливим і водночас складним завданням.

Використовуючи Міжнародні стандарти аудиту, визначають наступні аудиторські процедури:

1. Перевірка записів або документів. Суть даної процедури складається з вивчення документів, як внутрішніх, так і зовнішніх, які зберігаються на відповідних носіях інформації. Данна перевірка документів надає аудитору докази різного ступеня достовірності в залежності від їх характеру і джерела.

З аудиту основних засобів, аудитор перевіряє документи з надходження основних засобів на підприємство (наприклад, встановлює правильність визначення первинної вартості шляхом перевірки договорів купівлі-продажу, накладних, супровідних документів та актів прийому-передачі основних засобів тощо), документи з їх руху на підприємстві, ремонту (наприклад, вивчає відомість дефектів, кошторис ремонту тощо), документи зі списання

основних засобів (наприклад, акти на списання транспортних засобів, акти на списання основних засобів).

2. Перевірка матеріальних активів. Данна процедура полягає у встановленні фактичної наявності активів. Перевірка дає достовірні докази щодо їх наявності. Перевірка супроводжується наглядом і інвентаризацією [4].

Аудитору перевіряє наявність основних засобів на певну дату. Тобто аудитор може перевірити фактичну наявність певних видів основних засобів на дату, відмінну від дати, яка підтверджується аудитом звітності.

3. Спостереження. Данна процедура, включає спостереження за процесом або процедурою, яка виконується іншими особами. Так, відповідно до частини А МСА 501 «Аудиторські докази: додаткові міркування щодо окремих статей», спостереження аудитора за здійсненням інвентаризації на підприємстві, що перевіряється, дають можливість переконатися в правильності проведення інвентаризації і відображення її результатів в обліку [18].

4. Запит. Ця аудиторська процедура полягає в зверненні за інформацією. Запит необхідно використовувати при перевірці правильності формування первісної вартості.

5. Підтвердження. Це процес отримання інформації щодо підтвердження безпосередньо від третіх осіб.

6. Перерахунок. Аудиторські процедури, які полягають у перевірці арифметичної точності документів або записів.

7. Повторне виконання. Дана процедура полягає у виконання аудитором процедур або заходів контролю.

Відповідно до основних засобів це може бути перевірка правильності розрахунку амортизації чи проведенні правильності та доцільності переоцінки.

8. Аналітичні процедури. Аудиторські процедури, складаються з оцінки фінансової інформації шляхом дослідження важливих зв'язків між фінансовими і не фінансовими даними.

Відповідно до основних засобів аудитор перевіряє інформацію стосовно залишків реєстрів з обліку основних засобів і даних фінансової звітності [35].

9. Аудиторські докази. Аудитор отримує відповідні докази з різних джерел, характерних тому чи іншому об'єкту аудиту.

4.2 Внутрішній аудит основних засобів

Основними джерелами інформації для аудиту основних засобів є: облікова політика підприємства, установчі документи; первинні документи з обліку основних засобів: накладні, інвентарні картки, акти приймання-передачі, введення в експлуатацію, ліквідації, акти списання основних засобів, накази про ремонт основних засобів; облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку основних засобів; акти та довідки попередніх перевірок, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю; головна книга; звітність підприємства.

Під час проведення аудиту основних засобів аудитор керується такими законодавчими актами та діючими нормативами. Об'єктом проведення аудиту основних засобів є інформація, яка міститься у різних джерелах з приводу основних засобів. Аудитор під час перевірки основних засобів може використовувати різні методи, як опитування, порівняння, фізична та документальна перевірка, перерахування, вибіркоче дослідження.

При опитуванні керівництва підприємства в аудитора може виникнути необхідність в отриманні додаткової інформації про прогнозовані угоди, плани реалізації основних засобів, наявність претензій, застав та судових позовів, він може вдатися до інших методів та процедур. Для отримання необхідної інформації аудитор повідомляє листом керівництво підприємства або клієнта про список питань та перелік необхідних документів за звітний період для проведення перевірки.

Аудит основних засобів є невід'ємною частиною загального аудиту суб'єкта господарювання, оскільки основні засоби, як правило займають, більшу частку в майні підприємства, ніж інші необоротні активи. Тому аудитор під час проведення аудиторської перевірки основних засобів витрачає багато часу на отримання інформації про основні засоби.

На початку проведення аудиту основних засобів необхідно сформулювати мету та завдання такої перевірки.

Аудит основних засобів є доволі трудомістким процесом, який потребує обробки великої кількості інформації, тому на прийнятому рівні аудиторського ризику, аудитор може застосовувати різне дослідження основних засобів [39,47].

Методика проведення аудиту основних засобів повинна відповідати нормативним етапам аудиторської перевірки.

В процесі опитування чи документальної перевірки аудиторіві необхідно ознайомитися з питаннями облікової політики щодо об'єктів основних засобів, методи нарахування амортизації, які використовуються на підприємстві; чи відбувалися зміни методів нарахування амортизації і чи наявні необхідні пояснення в примітках дорічної фінансової звітності. Доцільним також буде виявлення інформації про основні засоби, які отримані чи здані в оренду, вивчити умови лізингових договорів; проконтролювати правильність визначення орендної плати та її віднесення на відповідні доходи чи витрати.

На першій фазі аудитор ознайомлюється з специфікою діяльності підприємства, організацією бухгалтерського та податкового обліку основних засобів, здійснює оцінку системи внутрішнього контролю на досліджуваному підприємстві, визначає методи перевірки та кількість необхідних аудиторських процедур і складає програму проведення аудиту.

На другій фазі здійснюється аудит наявності основних засобів, який може бути проведений двома способами:

- через інвентаризацію (у разі невеликої кількості засобів) за умови визначення в договорі на проведення аудиту права присутності аудитора при проведенні інвентаризації;

- документальною перевіркою – полягає в тому, що об'єкт основних засобів вважають наявним, якщо існують документи, що підтверджують його придбання, отримання на безоплатній основі, створення тощо, в реєстрах обліку зроблено відповідний запис. У разі відсутності згаданих документів або записів актив не вважається наявним, тому він не може бути включеним до балансу.

На третій фазі проводять аудит господарських операцій з основними засобами. Аудитор перевіряє правильність формування первісної вартості при надходженні об'єктів основних засобів, вивчає порядок відображення в обліку переоцінки, перевіряє правильність обліку та віднесення витрат на ремонт, а також правомірність та порядок обліку вибуття основних засобів. Особливо аудитору слід звернути увагу на ті основні засоби, які були придбані за рахунок кредиту [42].

Варто зазначити, що отримані результати здійснених аудиторських процедур повинні знайти відображення в робочих документах аудитора. Це пояснення та заяви працівників з питань перевірки основних засобів; копії первинних документів про господарські операції із основними засобами; акти, довідки; інвентаризаційні описи; реєстри бухгалтерського обліку; бухгалтерська звітність.

Перелік робочої документації аудиту, яка прикладається до актів аудиторської перевірки, визначає аудитор, що проводив перевірку. Головна вимога до цієї документації – її переконливість і вагомість при доказі висновків і пропозицій, що випливають з матеріалів перевірки. Робочі документи повинні бути повними і детальними, щоб досвідчений аудитор, ознайомившись з ними, міг отримати загальне уявлення про аудит.

На четвертій фазі аудитор перевіряє достовірність даних про основні засоби, що відображені у звітності підприємства.

Завершальний етап: аудит закінчується аналізом показників ефективності використання основних засобів. Аудитор розраховує показники фондоддачі, фондомісткості, коефіцієнти оновлення, руху та аналізує причини їх зміни.

Підсумковий етап – на цьому етапі відбувається підсумок результатів аудиторської перевірки з метою формування аудиторського звіту та підготовки відповідного виду аудиторського висновку, в якому вказує виявленні недоліки, їхні причини та пропонує шляхи їх вирішення.

Документом організаційно - методологічного характеру являється план аудиту основних засобів, який містить основні стадії процесу аудиту, розміщені в логічній послідовності та відповідальних виконавців. Планування аудиту здійснюється з урахуванням вимог міжнародного стандарту аудиту МСА 300 «Планування». Метою даного стандарту є встановлення єдиних вимог з планування аудиту бухгалтерської (фінансової) звітності [53].

На підставі загального плану аудиту, для забезпечення належної роботи, аудитор розробляє та документально оформлює аудиторську програму, яка деталізує пункти плану та є детальною інструкцією для виконавців.

У процесі перевірки основних засобів, аудитор можливо виявити певні порушення, типовими з яких є несвоєчасне оприбуткування основних засобів; основні засоби не закріплені за матеріально відповідальними особами, не укладені договори про матеріальну відповідальність; неправильне визначення первісної вартості об'єктів основних засобів; не включення різниці між залишковою та справедливою вартістю переданого об'єкта до складу витрат звітного періоду при отриманні основних засобів в обмін насхожі активи; реконструкція (модернізація) основних засобів відображена як ремонт основних засобів; нарахування амортизації на повністю амортизовані об'єкти основних засобів некоректна кореспонденція рахунків при відображенні операцій з надходження та вибуття об'єктів основних засобів; неточності у визначенні термінів початку і закінчення нарахування амортизації для цілей бухгалтерського і податкового обліку формальне проведення інвентаризації

об'єктів основних засобів; відсутність документації, що підтверджує факт переоцінки основних засобів, проведення переоцінки лише одного об'єкта основних засобів з групи; недотримання порядку документування господарських операцій з основними засобами; неоприбуткування матеріальних ресурсів за наслідками ліквідації основних засобів.

В процесі виявлення таких помилок передбачає дотримання аудитором такої послідовності процедур:

- 1) перевірка за формою і змістом первинних документів з обліку витрат, доходів і фінансових результатів;
- 2) перевірка правильності формування величини доходів і витрат за видами діяльності;
- 3) оцінка стану обліку фінансових результатів;
- 4) перевірка правильності визначення та розподілу чистого прибутку;
- 5) перевірка своєчасності нарахування і сплати податку на прибуток;
- 6) перевірка записів у головній книзі, облікових регістрах і формах звітності щодо відображення витрат, доходів і фінансового результату за звітний період. Виявлені під час перевірки помилки та порушення аудитори реєструють у робочих документах, а також визначають їх вплив на достовірність статей фінансової звітності.

Основні засоби значно впливають на результати господарської діяльності підприємства, тому контроль за станом їх збереження, наявності й ефективності використання повинен бути ретельним, повним, достовірним, обґрунтованим та відповідати чинному законодавству.

Висновки до розділу 4

Тобто, можна зробити висновки, що методика аудиту основних засобів можна представити як етапи певних процедур, а саме:

1) дослідження облікової політики підприємства, зокрема що до основних положень організації обліку основних засобів (визнання, класифікація, оцінка, переоцінка, методи нарахування амортизації тощо);

2) встановлення забезпеченості бухгалтерії підприємства діючими нормативними документами, що регламентують облік основних засобів; типовими первинними документами з обліку основних засобів, регістрами синтетичного і аналітичного обліку, що застосовуються за даною формою обліку. Ця інформація дозволить аудиторі скласти загальне уявлення про організацію обліку основних засобів на підприємстві та визначити питання, що вимагають особливої уваги;

3) ознайомлення з даними останньої інвентаризації основних засобів, її результатами та своєчасністю;

4) перевірка наявності наказів керівника простворення на підприємстві постійно діючої комісії зі списання основних засобів, переліку матеріально відповідальних осіб та встановлення наявності договорів про повну матеріальну відповідальність;

5) перевірка наявності картотеки основних засобів, правильності ведення інвентарних карток;

6) встановлення відповідності даних синтетичного та аналітичного обліку і бухгалтерського балансу;

7) встановлення наявності орендованих основних засобів, правильності їх обліку, ознайомлення з договорами оренди (лізингу) основних засобів, що укладені з юридичними і фізичними особами.

Отже, на сьогодні аудит як вид контролю є необхідним та обґрунтованим, оскільки володіння достовірною інформацією – передумова успішного функціонування промислових підприємств. Аудит операцій з основними засобами є складовою аудиту активів підприємства і сприяє вчасному виявленню помилок і шахрайств, підвищенню ефективності використання основних засобів і забезпеченню належної якості ведення обліку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Вирішення проблем обліку основних засобів на ДП «Одеський Авіаційний Завод» полягає у відповідності існуючих теоретико-методичних положень бухгалтерського обліку потребам сьогодення. Основні висновки та результати, які одержано в ході досліджень полягають у наступному.

На основі дослідження сутності основних засобів з позицій економіко-правового та функціонального підходу було уточнено їх категорію. Під основними засобами слід розуміти матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше як один рік (або операційний, якщо триває більше одного року), і вартість яких поступово переноситься на всі створені за їх участі нові вартості, які підприємство утримує та використовує у виробничій і невиробничій сферах, здає в оренда іншим особам і сприяють створенню і зростанню ресурсного потенціалу підприємства на інноваційній основі. При віднесенні матеріальних активів до основних засобів пропонується використовувати вартісну ознаку, встановлено згідно з вимогами Податкового кодексу України (вартість об'єкта перевищує 20000грн.), про що необхідно зазначити в Наказі про обліку політику. Визначено функції основних засобів, зокрема, ресурсно-виробнича, інноваційна-інвестиційна, відтворювальна та гарантійна.

З метою підвищення аналітичності обліку основних засобів та обґрунтованості управлінських рішень удосконалено класифікацію основних засобів в обліково-управлінському аспекті виділенням таких класифікаційних ознак як: за формою власності, натурально-речовим складом, характером (метою), використання, видами діяльності, функціональним призначенням та адресністю нарахування амортизації, можливостями отримання економічних вигод, вимогами бухгалтерського

обліку ті фінансової звітності та залежністю від ефективного управління відповідно до стратегії підприємства.

Тому у підвищенні функціональних можливостей внутрішнього аудиту було досліджено його теоретичне підґрунтя та тенденції розвитку, на основі чого уточнено об'єкти, предмет, мету та завдання внутрішнього аудиту основних засобів. Запропоновано автоматизувати методику внутрішнього аудиту основних засобів. На сьогодні автоматизація є перспективним напрямом розвитку аудиту, оскільки використання автоматизованих інформаційних систем та технологій сприяє розширенню спектра аудиторських послуг, покращенню їх якості, зменшенню трудомісткості цих послуг, підвищенню інтелектуалізації аудиторської роботи. Потреби практики на сьогодні не забезпечені якісними програмними рішеннями, тому існує необхідність в створенні автоматизованої інформаційної системи, що задовольняла б основні вимоги аудиту.

В ході дипломної роботи було отримано та оброблено велику кількість інформації про ДП «Одеський Авіаційний Завод», а також була проаналізована виробнича діяльність заводу, виявлені основні проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення.

Були вивчені установчі документи підприємства, організаційно-розпорядчі документи, що стосуються роботи відділу логістики та економічної служби (бухгалтерія), чинне законодавство, нормативно-правова база, посадова інструкція менеджера логістики та бухгалтера, а також вдосконалення навичок роботи на персональному комп'ютері і різними комп'ютерними програмами.

Проведене обстеження діяльності, фінансового стану та аналіз системи управління об'єкта дослідження - ДП «Одеський Авіаційний Завод» показало:

ДП «Одеський Авіаційний Завод», має організаційну структуру управління лінійно-функціонального типу, для якої характерний поділ праці по конкретних функцій.

Навчає персонал, кваліфікується на ремонті агрегатів та різних комплектуючих, здійснює ремонт та модернізацію літальних апаратів спутнього устаткування.

Існує відпрацьована технологія надання послуг з ремонту та модернізації літаків та запчастин.

Є в наявності хороша база по ремонту рухомого складу і досвідчені авіаційні механіки.

Фінансово-господарська діяльність розвивалася позитивно, про що свідчить підвищення розрахованих значень основних техніко-економічних показників.

Підвищення рівня використання основних засобів дає змогу:

- збільшити обсяг виробництва продукції, яка користується попитом, без додаткових капітальних вкладень;
- зменшити витрати у розрахунку на одиницю продукції, що забезпечує підвищення прибутковості;
- зменшити втрати від морального зносу автотранспортних засобів і устаткування;
- прискорити процес оновлення основних засобів, а також темпи зростання продуктивності праці;
- знизити негативний вплив на навколишнє середовище.

Заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів підприємства можна згрупувати за двома напрямками: інтенсивні та екстенсивні.

Інтенсивні напрямки підвищення ефективності використання основних засобів:

- удосконалення структури основних засобів;
- технічне переозброєння підприємства;

- механізація та автоматизація виробництва;
- оптимізація структури виробничого обладнання (ліквідація проблемних місць);
- удосконалення технологічних процесів;
- ліквідації проблемних місць у виробничому процесі;
- скорочення тривалості виробничого циклу;
- комплексне використання та покращення якості продукції;
- застосування прогресивних форм організації виробництва і праці;
- забезпечення максимального завантаження виробничої потужності підприємства;
- підвищення професійно – кваліфікаційного рівня обслуговуючого об'єкти основних засобів персоналу та ін.

До екстенсивних напрямів підвищення ефективності використання основних засобів належать:

- скорочення пристроїв устаткування внаслідок підвищення якості ремонтного обслуговування, своєчасного забезпечення основного виробництва висококваліфікованим персоналом, сировиною, матеріалами, паливом.
- підвищення коефіцієнта змінності роботи устаткування;
- зменшення кількості непрацюючого устаткування.

На етапі інвестування капіталу основним завданням щодо управління ресурсами є формування ефективної їх структури відповідно до стратегії розвитку підприємства, економічного становища в державі, ситуації на ресурсних і продуктових ринках тощо. У процесі здійснення господарської діяльності комерційний відділ має спрямовувати свої зусилля на вирішення проблеми ефективного управління ресурсами підприємства, оскільки, якщо перспектив залучення додаткових ресурсів не існує в силу обмежених фінансових можливостей підприємства, вирішення проблеми максимізації прибутку на вкладений у підприємство капітал можливе лише за рахунок підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Авіаційна промисловість «Одеський Авіаційний Завод». URL: <https://opendatabot.ua/c/7756801>. (дата звернення: 15.11.2020).
2. Борисова Т. Феномен міжнародної конкуренції в сучасній економіці. *Галицький економічний вісник*. 2010. №2(27). С. 34-40.
3. Бабіч В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий і податковий аспекти. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 8. С.10-13.
4. Бондар О. До питання оцінки основних засобів підприємства в бухгалтерському обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. №3. С. 14-18.
5. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: Навчальний посібник / В.С. Лень, В.В. Гливенко. — Вид. 4-те. — Т. Навчальна книга. — Богдан, 2012. 747 с.
6. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. — 8-ме вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
7. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку Видатництва Алерта. 2016. 168с.
8. Волощук Л.А. Фінансовий аналіз: [учебн. пособ.] / Л.А. Волощук, М.А. Юдин; [под ред. С.В.Филипповой]. – К.: «Освіта України», 2012, – 328 с. URL: http://economics.opu.ua/naukova-baza/voloschuk_fin_analis.pdf. (дата звернення: 14.11.2020).
9. Голов С.Ф. *Управлінський облік*. Підручник. – 2-ге вид. – К.: Лібра, 2004. 704 с.
10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 No 436-IV. Відомості Верховної ради України, URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15>. (дата звернення: 11.11.2020).

11. Грабова Н. М. *Теорія бухгалтерського обліку: 2001* : Навч. посіб. / М.В. Кужельний (ред.). — 6-вид. — К. : А.С.К., 2001. 266 с.
12. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності: навчальний посібник / Б.В.Гринів. - [2-ге вид., переробл. та доп.]. - К. : ЦУЛ, 2012. 392 с.
13. Закон України «Про бухгалтерський облік» від 11.01.2001 № 2210-III. Верховна Рада України.—URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/221>. (дата звернення: 15.11.2020).
14. Інвентаризація згідно П(С)БО. *Дебет-Кредит*. 2013 р. № 47. С. 48-53.
15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2000. №1. С. 23-27.
16. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства / С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась та ін. — К. : КНЕУ, 2006. — 527 с.
17. Контроль і ревизія: Метод. вказ. до семінар. і практ. занять для студ. усіх форм навч. спец. 8.050106 «Облік і аудит» / Національний авіаційний ун-т / Марія Терентіївна... Львовочкіна (уклад.) — К. : НАУ, 2003. — 80 с.
18. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінювання: Навч. посібник / Н.С. Краснокутська. — К., 2005. — 349с.
19. Крамаровский Л.М. Ревизия деятельности производственного кооператива. — М.: Финансы и статистика, 2011. — 348 с.
20. Кривенко Т. Аналіз прямих витрат на оплату праці у складі собівартості продукції . *Управленческий учет и бюджетирование*. — 2008. — №9. — С.46-51.
21. Кудінова А. Аналіз продуктивності праці. *Справочник экономиста*. — 2009. — №6. — С. 79-88.

22. Лень. В., Гливенко В. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика. Навчальний посібник. Харків: Торсінг, 2016. 238 с.
23. Линенко А.В. Сутність й аналіз трудового потенціалу підприємства за показниками ефективності його використання. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2008. №4. С. 111-116.
24. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Підручник. Вид. 3-тє. — К.: Центр учбової літератури, 2009. 670 с.
25. Мельник Т.Г. Ефективність праці: методи вимірювання продуктивності праці та її оплати. *Теоретичні та прикладні питання економіки: Збірник наукових праць*. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2005. Вип.7. С.291-296.
26. Марочкіна А.М. Бухгалтерський облік за Національними стандартами. — Харків: Торсінг, 2012. – 238 с.
27. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 16 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text
28. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561.
29. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561.
30. Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995р. № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку».
31. Наказ № 88 Мінфіну України від 24.05.95 р. «Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» (зарєєстровано в Мін'юсті України 05.06.95 р. за № 168/704, за текстом - Положення № 88).
32. Облік, аналіз та аудит: Навчальний посібник. — К.: Кондор, 2008. — 618 с.

33. Одеський Авіаційний Завод. – URL://: <https://avirs.ua/>. (дата звернення: 15.11.2020).
34. Основні засоби класифікація та визначення. – URL://: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/596>.
35. Основні засоби. – URL://: <https://ibuh.info/osnovni-zasobi-viznannya-ta-klasifikasiya>
36. Податковий кодекс № 2755-VI від 2.12.2010 р. URL : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 16.11.2020).
37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. № 617 (із змінами і 117 доповненнями) URL : <http://www.minfin.gov.ua>. (дата звернення: 15.11.2020).
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 : наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. N 92 URL://www.zakon.rada.gov.ua. (дата звернення: 15.11.2020).
39. Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту № 102 від 30.03.98. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0268-98>. (дата звернення: 17.11.2020).
40. Положення стандарт бухгалтерського обліку 14 «Оренда». URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.11.2020).
41. Закону України «Про аудиторську діяльність» (ст.4) г .. Київ, 22 квітня 1993 року № 3125-XII (в редакції Закону N 140-V від 14.09.2006)URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2245-14>. (дата звернення: 15.11.2020).
42. Про затвердження Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 № 808. База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/808-2013-%D0%BF>. (дата звернення: 15.11.2020).

43. Про міжнародну цивільну авіацію: Додаток 16 до Чиказької конвенції від 7 грудня 1944 року. База даних «Законодавство України» ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995%20038>. (дата звернення: 15.11.2020).

44. Прикіна Л. В. Економічний аналіз підприємства: підручник для вузів / Л.В. Прикіна. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. 306 с.

45. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України, затверджений Постановою Верховної Ради України від 16.07.99р. №996-XIV. *Бухгалтерський облік і аудит*. 1999. №6. С. 35 -37.

46. Серпенінова Ю. С. Порядок проведення переоцінки основних засобів та відображення її результатів в обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу*. 2013. № 3. С. 335 -341.

47. Слободчикова Ю.В. Методичні аспекти контролю і підвищення продуктивності праці на підприємствах. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2007. №1. С. 321-326.

48. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / В.В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.

49. Філіппова С.В. Інноваційний контролінг в діяльності промислових підприємств : навчальний посібник / С.В. Філіппова, М.А. Юдін, О.В. Мелих, Н.М. Селіванова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2016. – 134 с.

50. Фінансовий облік: підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. Я. Микитюк [та ін.]. – К. : Хай-Тек Прес, 2013. – 544 с.

51. Чернелевський Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі: Підручник / Л.М. Чернелевський. – К.: «Пектораль», 2003. – 312с.

52. Чирва А. А. Методи обліку затрат виробництва: сучасний стан і шляхи удосконалення. *Економічний простір*. 2014. № 5. С. 285-293.